

B Ā L A C A R I T A

(DIE ABENTEUER DES KNABEN

K R I S C H N A)

*

SCHAUSPIEL VON

B H Ā S A

*

1885

TEXT HERAUSGEGEBEN VON

DR. H. W E L L E R

*

SaSN
Bhā/Wel

1 9 2 2

H. HAESSEL · VERLAG · LEIPZIG

Bhāsa's
Bālacarita

ਜਨਮੀਯੁਗਮ
ਸਮ

Dr. J. Müller

Vorwort.

Die Vorübungen sind der jetzt so sehr
 züngeligen Bhāsa - Texte und zumal
 das für die Gelehrten des Abend und
 das Krifturkunde so wichtigen Bāla-
 carita beider Kinas reitern
 Nachforschung. Von meinem Professor
 der Phil., im westlichen Teil in der Tri-
 vandum Sanskrit Series 1912 von J.
 Ganapati Sāstrī vorübungen Text
 abgedruckt, mit Anmerkungen zu
 versehen und statt der Chāyā ein ul-
 schattiges Krifturkunde der Konkretisten
 mit der für die Übersetzung geeigneten,
 bin ich bald wieder abgetrennt, weil
 ein solches Vorhaben den geistlichen be-
 dürfnissen wenig entspricht, und weil

II

Die Republik der Freigewählung, die
meiner Verfassung, der Bälacavita
verwehrt, eine selbständige Ver-
fassung ermöglichen. Wenn ich mich be-
müht habe, bei der Feststellung der Freigewählung
möglichst Kupferzeit zu ermöglichen,
so gesteht dies nicht nur im Hinblick
auf den Mangel an schriftlichen
Material, sondern auch auf die unvoll-
ständige Verfassung dieser
Stämme, die durch die Zusammen-
kunft von verschiedenen Ansichten be-
stärkt wird. Es ist nicht un-
bekannt von dem Bälacavita gegen
König, daß unsere Prinzipien besser
kann, ja besser, wenn mich nicht un-
publische Teile der Verfassung und von
geringen sind. Willst du die Fest-
setzung neuer Grundgesetze für die
Zeit schaffen. Wichtig ist die
erste Linie und Garantias Grund-
gesetze sind nicht zu vergessen.

Eine besondere Aufmerksamkeit hat
 die Lautstellung des Anfangs der
 Wortstämme. Das Bālacarita nimmt
 mit dem Pāncarātra eine be-
 stimmte Stellung ein, insofern in diesen bei-
 den Werken ein von W. Prütz, Bhā-
 sa's Prākṛit, Text 6 als Māgadhi
 bezeichneter Dialekt vorkommt, dessen
 Zeichen δ mit Nomin. Sg. - σ übereinstimmt,
 während die Māgadhi sonst durch δ
 mit Nomin. Sg. - \bar{e} gekennzeichnet ist.
 Gior liegt aber wohl nicht Māgadhi,
 sondern ein mit der Śauraseni ver-
 wandter, besonders Girdārdialekt
 vor. Hier sind zwar die Grenzstimm-
 zwischen diesem Dialekt, δ statt δ und
 δ , sowie \bar{e} statt \bar{e} , nicht konsequent
 durchgezeichnet; in aber der Rückfall
 in δ und \bar{e} an manchen Stellen ge-
 fährlich vorkommt und sich oft in beson-
 dere geläufigen Worten findet, so
 haben wir in diesen Übersetzungen

IV

von der Royal-Fakultät der Grundschrift zu
publikum, die vorbestimmt werden muß-
ten.

Ein Hoheitsbrief des im Bälacacrita
von Kommandanten Friedrichsteden ergab
mir, Laß mir vier drei Dialekte zu
unterscheiden geben, oder vielmehr drei
Arten sind mit demselben Dialekt:

1. Saurasenū, von alten Frauen,
wüßer den Götternwüßer, gepfeifen.

2. Eine Abart der Saurasenū,
die fünf s und l. yatsungisigst ist
und von den Götternwüßer, Wüßer
und Ringen gepfeifen wird.

3. Eine Abart der Saurasenū,
die s und l. wüßerist und von den
Göttern gepfeifen wird.

Einige Stellen könnten zu
der Annahme veranlassen, daß die
Götternwüßer abart, wie die meiste
von Frauen, Saurasenū gepfeifen.
Aber mir s ist regelmäßig, wüßer

statt x ausprobt & sperrt. Aber die-
halb der Göttermündigen kann aber
auch wohl nicht so sehr von dem der
Götter abweisen, wie sich der Fall
zeigt, wenn sie x , statt ab in ihrer
mündigen Umgebung verbleiben &
sperren. Dagegen stimmt die Auf-
sicht der Göttermündigen als so sehr gut
zu dem verbleibenden Charakter ihrer
Rede gegenüber der sonstigen Ge-
wöhnlichkeit der Götter.

Manchmal sind Prinzipien sehr
unvollkommen in den Prakti-
kern eingebettet. Man ist nicht
13 „pravijanam“ in der Antwort der
Götter Nanda immer wieder zu sehen
ließ, so gut es ist, weil die Minder-
heit der Götter gleichsam der Götter
der Frau Vasudevas entspricht. In
unseren Prinzipien sind jedoch bei
der 3. Pers. Sing. Praes. ist der d
verfallen, z. B. vaddhai, uclia;

VI

stiel fahaief in Hasen galten lassen,
in Hasen nicht, müßer in einem
galtenigen Dichtwerk sein Kā gāo.
Wappeningel wollte ich nicht despon-
sieren sein taha, ahava mit infuli.
esd der Savraseni myhingen, derf.
spernen für neue Dichtungen vorzu-
liegen, da die nicht fast fast regel-
mäßig zu h sind.

da ich ab mit desponieren Prin-
zen vorzog, Takt, Chāyā, Prosa.
manieren und Dichtungen in
in der selben Dichtungen wiederzu-
geben, so fahaief die Dichtungen be-
merkungen zuweisen Dichtungswirk-
stalt und die Chāyā von dem Takt
durch einen Dicht gegeben. Die Pro-
samen manieren haben immer von der
selben Stelle und sind durch eine
Interaktion von dem Dicht abge-
zogen. Das Prosa manieren zuweisen
da ich verzweifeln, um für Dichtungen

Namen zu bekommen. Ich ist dem Fall.
 Ich sendet habe, bitte ich, nicht
 zurückzuführen. Name
 ich ist bei einigen Kokationen ge-
 gen meinen postigen Gebrauchs
 erlaubt habe, so gut es sich nicht
 Rücksicht auf den Zusammenhang.

Die Anmerkungen aufhalten
 alle von meinem Text abweisen.
 Das Lehren. Ich habe ich die
 Anmerkungen, eine Reihe zu ge-
 ren, möglichst eingeleitet sind
 mich nicht mehr auf die beginn-
 dene meiner Textänderungen ein-
 gelassen; ich hoffe, dass die mei-
 sten von selbst einleuchten. Es
 ist mir schwer zu sein, ein mög-
 lichst genaues Bild von Ganapati's Aus-
 gabe zu vermitteln, dessen diese
 Anmerkungen nicht überblickslos
 bleiben. Wollte ich oder doch ein
 Fälscher haben geblieben sein, so bitte

VIII

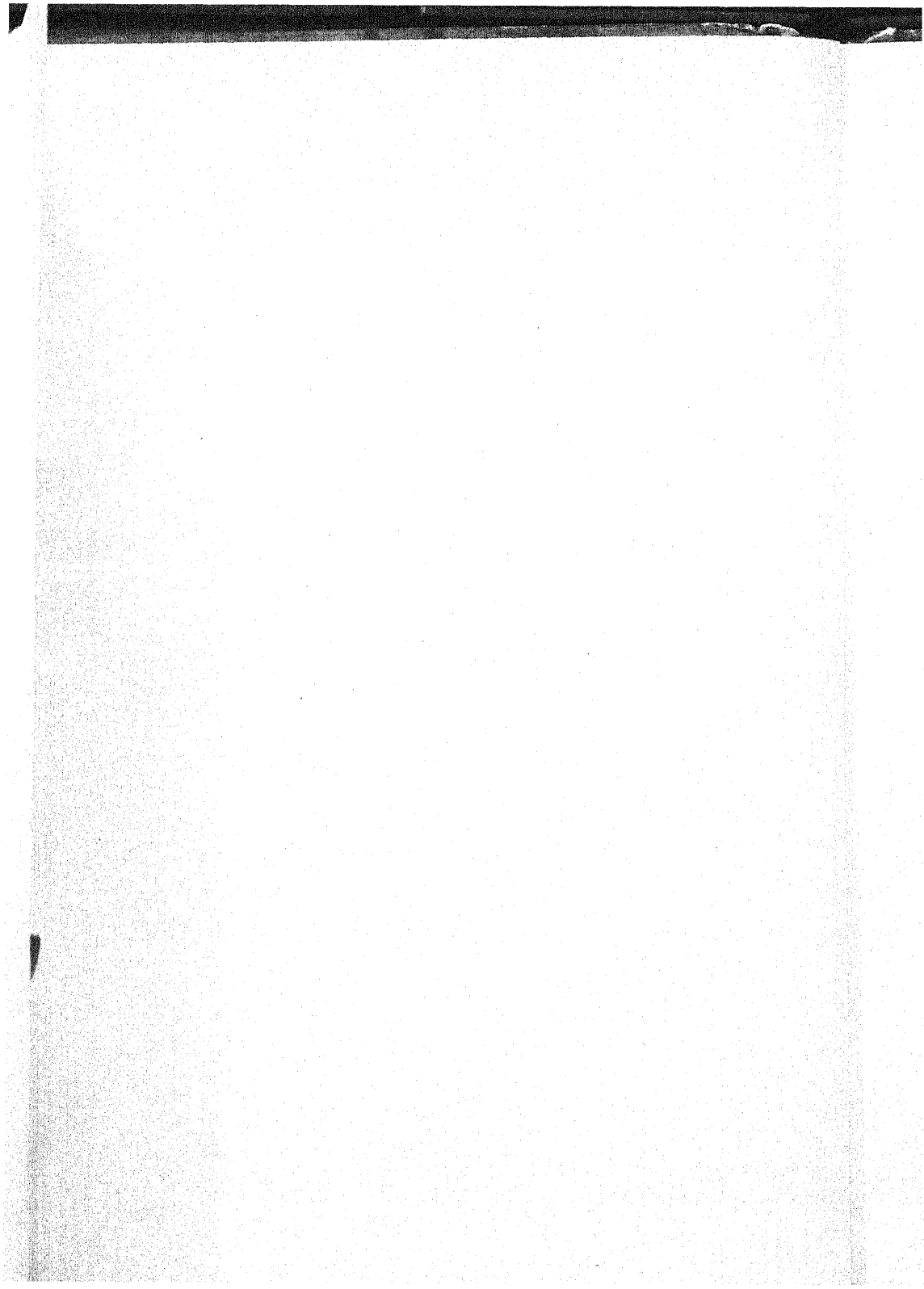
ist ein Kauspist und zeitige Mittheilung.

Georn Professor H. Jacobi, der
Georn Professor v. Garbe und J.
Heibel, die mich bei meinem Arbin
den mit Rath und That unterstützt
haben, besorge ich meinen wünschig.
Man dankt mich, ebenso dem Hohen
H. Haessel, der die Genehmigung
des Textes und der Übersetzung
unter den zeitigen pfusirigen
Professoren in Landenswerter
Wisa übernommen hat.

Dr. H. Weller

Inhalt

Vorwort	Seite I bis VIII
Inhalt	" 1 " 78
Erster Akt	" 1 " 24
Zweiter Akt	" 25 " 37
Dritter Akt	" 38 " 54
Vierter Akt	" 55 " 65
Fünfter Akt	" 66 " 78
Anmerkungen	" 79 " 98
Aufsätze, Nimmernum mit	
Matron der Nonnen	" 99 " 103
Kaufverträge	" 104 " 105

बालचरितम् ।

॥ नान्यन्ते ततः प्रविशति सूत्रधारः ॥

सूत्रधारः ।

शङ्खनीरवपुः पुरा कृतयुगे नाम्ना तु नारायण-
स्त्रेतायां त्रिपदार्षितत्रिभुवनो विष्णुः सुवर्णप्र-
मः ।

दूर्वाश्यामनिभः स रावणवधे रामो युगे द्वापरे
नित्यं यो ऽञ्जनसन्निभः कलियुगे वः पातु
दामोदरः ॥ १ ॥

एवमार्यमिश्रान् विज्ञापयामि । ऋये किन्तु
खलु मयि विज्ञापनव्यग्रे शब्द इव श्रूय-
ते । ऋङ्ग पश्यामि ।

॥ नेपथ्ये ॥

ऋहं गगनसञ्चारी ।

सूत्रधारः । भवतु ' विज्ञातम् ।

पतत्यसौ पुष्पमयी च वृष्टि-
र्नदन्ति तूर्याणि च देवतानाम् ।

२

द्रष्टुं हरिं वृष्णिकुले प्रसूत-
मभ्यागतो नारद एष तूर्णम् ॥२॥

॥ निष्क्रान्तः ॥

॥ स्थापना ॥ १

॥ ततः प्रविशति नारदः ॥

नारदः।

अहं गगनसञ्चारी त्रिषु लोकेषु विश्रुतः।

ब्रह्मलोकादिह प्राप्तो नारदः कलहप्रियः ॥३॥

भोः^२

क्षीणेषु देवासुरविग्रहेषु

नित्यप्रशान्ते न रमे ऽन्तरिक्षे।

अहं हि वेदाध्ययनान्तरेषु

तन्नीघ वैराणि च घट्टयामि ॥४॥

अपि च ।

भक्तिः परा मम पितामहभाषितेषु

सर्वाणि मे बहुमतानि तपोवनानि ।

सत्यं ब्रवीमि करजाग्रहता च वीणा

वैराणि भीमकठिनाः कलहाः प्रिया मे ॥५॥

तद् भगवन्तं लोकादिमनिधनमव्ययं लोक-
हितार्थं कंसवधार्थं वृष्णिकुले प्रसूतं नारा-
यणं द्रष्टुमिहागतो ऽस्मि। अये इयमत्रभव-
ती देवकी। मायया. शिशुत्वमुपागतं त्रि-

लोकेश्वरं प्रगृह्य वसुदेवेन सह शनैः स्वर्ग-
हान्निष्क्रामति । यैषा ।

लोकानामभयकरं गुरुं सुराणां
दैत्यानां निधनकरं रथाङ्गपाणिम् ।
शोकार्ता शशिवदना निशि प्रसूता २
बाहुभ्यां गिरिमिव मन्दरं वहन्ती ॥६॥

एष एष भगवान् नारायणः ।

अनन्तवीर्यः कमलायतान्नः

सुरेन्द्रनाथो ऽ सुरवीर्यहन्ता ।

त्रिलोककेतुर्जगतश्च कर्ता

भर्ता जनाना पुरुषः पुराणः ॥७॥

हनैतदुत्पन्नं कलहस्य मूलम् । यावदहम-
पि भगवन्तं नारायणं प्रदक्षिणीकृत्य ब्र-
ह्मलोकमेव यास्यामि । नमो भगवते त्रै-
लोक्यकारणाय ।

नारायणाय नरलोकपरायणाय

लोकाननाय कमलामललोचनाय ।

रामाय रावणविरोचनपातनाय

वीराय वीर्यनिलयाय नमो वराय ॥८॥

॥ निष्क्रान्तः ॥

॥ ततः प्रविशति बानहस्ता देवकी ॥

4

देवकी। (a) हृदि । पुत्रकस्य मे
 महानुभावत्वं सूत्रकस्यन्दारि जन्मस-
 मकसमुद्भूतारि महारिमित्तारि पञ्चकवी-
 करकन्ती अवि कंसहृदअरिसंसत्तं चिन्तक-
 न्ती सुष्ठु ए पञ्चआमि मन्दभाइरि। कर्हि
 ए गतो अय्यउत्तो । ॥ परिक्रम्य अगतो वि-
 लोक् ॥ अम्मो एसो अय्यउत्तो हरिसविम्ह-
 अफुल्ल एअरि इयो एव आअच्छदि ।

॥ ततः प्रविशति वसुदेवः ॥

वसुदेवः । ॥ सविमर्शम् ॥ भोः । किन्तु
 खल्विदम् ।

भ्रमति नभसि विद्युच्चण्डवातानुविद्धै-
 र्नेवजलदग्निनादैर्मेदिनी सप्रकम्पा ।
 इह तु रँहसि नूनं रत्तरार्थं प्रजाना-
 मसुरसमितिहन्ता विष्णुरद्यानतीर्षः ॥ ९ ॥

(a) हा धिक् । पुत्रकस्य मे महानुभावत्वं सू-
 चयिष्यन्ति जन्मसमयसमुद्भूतानि महानि-
 मित्तानि प्रत्यक्षी कुर्वत्यपि कंसहतकनृशंस-
 त्वं चिन्तयन्ती सुष्ठु न प्रत्येमि मन्दभा-
 गिनी । क्व नु गत आर्यपुत्रः । - अम्मो एष
 आर्यपुत्रो हर्षविस्मयफुल्लनयन इत एवागच्छति ।

॥ विलोक्य ॥ एषा देवकी ।

अगणितपरिखेदा याति षसां सुताना-
मपचयगमनार्थं सप्तमं रत्नमारा ।

बहुगुणकृतलोभा जन्मकाले निमित्तैः

सुत इति कृतसंज्ञं कंसमृत्युं वहन्ती ॥ १० ॥

देवकी । ॥ उपसृत्य ॥ (५) जेड अय्यउत्तो ।

वसुदेवः । देवकि । अर्धरात्रं खलु वर्तते । प्रसुप्तो मधुरायां सर्वो जनः । तस्माद् यावन्न कञ्चित् पश्यति^१ तावद् बालं गृहीत्वापक्रामामि ।

देवकी । (६) कहिं अय्यउत्तो इमं णइस्सदि ।

वसुदेवः । देवकि । सत्यं ब्रवीषि । अहमपि न जाने । किन्तु^१ एकच्छत्रच्छायां पृथिवीं समाज्ञापयति दुरात्मा कंसः । तत् क्व नु खल्वयमायुष्मान् नेतव्यो भविष्यति । अथवा यत्र दैवं विधास्यति^२ तत्र बालं गृहीत्वापक्रामामि ।

देवकी । (७) अय्यउत्त । इच्छामि दाव रां सुदिट्ठं कर्तुं ।

(५) जयत्वार्यपुत्रः । (६) कार्यपुत्र इमं नेष्यति ।

(७) कार्यपुत्र । इच्छामि तावदेनं सुदृष्टं कर्तुम् ।

6

वसुदेवः। अयि अतिपुत्रवत्सने।
किं द्रष्टव्यः शशाङ्को ऽयं राहोर्वदनमराडने।
त्वयाप्यस्य सुदृष्टस्य कंसो मृत्युर्भविष्यति ॥११॥

देवकी। (५) सब्बहा ण भविस्सदि।

वसुदेवः। यद् भवत्याभिहितं^५ तत्
सर्वदैवतैरभिहितं भवतु। आनय।

देवकी। (६) गरहदु अय्यउत्तो।

वसुदेवः। ॥ गृहीत्वा ॥ अहो गुरुत्वं
बानस्य। साधु।

विन्ध्यमन्दरसारो ऽयं बालः पद्मदलेत्तनः।

गर्भे^६ तैया मृतः श्रीमानहो धैर्ये हि योषितः॥
१२॥

देवकी। प्रविश त्वमभ्यन्तरम्।

देवकी। (७) एसा गच्छामि मन्दभागा।

॥ निष्क्रान्ता ॥

वसुदेवः। एषा देवकी^७

हृदयेनेह तत्राङ्गैर्द्विधाभूतेव गच्छति।

यथा नभसि तोये च चन्द्रनेत्रा द्विधाकृता॥

इत्त प्रनिष्ठा देवकी। यावदहमपि नग-^{१३}
रद्वारं संप्रयामि^७। एष भोः^८

(५) सर्वथा न भविष्यति। (६) गृह्णात्वार्यपुत्रः।

(७) एषा गच्छामि मन्दभागा।

प्रथमसुतविनाशजातमन्यु-

र्नृपतिभयाकुलितः प्रगृह्य बालम् ।

लरिततरामिह प्रयामि मार्गे

गिरिमिव मन्दरमुद्धरन् भुजाभ्याम् ॥१४॥

॥ परिक्रम्य ॥ इदं नगरद्वारम् । यावत् प्रविशा-
मि । ॥ प्रविश्य ॥ ऋये प्रसुप्तो मधुरायां सर्वो
जनः । यावदपक्रामामि । ॥ परिक्रम्य ॥ निष्क्रा-
न्तो ऽस्मि मधुरायाः । ऋहो बलवांश्चायमन्ध-
कारः । सम्प्रति हि ।

लिम्पतीव तमो ऽङ्गानि वर्षतीवाङ्गनं नभः ।

असत्पुरुषसेवेव दृष्टिर्निष्फलतां गता ॥१५॥

ऋहो तमसः प्रभुत्वम् ।

अप्रकाशा इव दिशो घनीभूता इव क्रुमाः ।

सुनिविष्टस्य लोकस्य कृतो रूपविपर्ययः ॥१६॥

नाहं गन्तुं समर्थः । ऋये दीपिकालोकः । किन्तु

खलु दुरात्मा कंसी ममापक्रमणं ज्ञात्वा दी-

पिकाभिः परिवृतो मां ग्रहीतुमागतो भवेत् ।

भवतु^१ अहमस्य दर्पप्रशमनं करोमि ।

॥ खड्गमुत्कोशयति ॥ ॥ निवृत्त्यावलोक्य ॥

ऋये न कश्चिद् दृश्यते । आ ।

तमसा संवृते लोके मम मार्गमपश्यतः ।

अपक्रमणहेतोस्तु कुमारेण प्रभा कृता ॥ १७॥

8

एष मार्गः। यावदपक्रामामि। ऋये इयं भग-
वती यमुना कालवर्षसम्पूर्णा सन्निहिता।
ऋहो व्यर्थो मे परिश्रमः। किमिदानीं क-
रिष्ये। भवतु। दृष्टम्।

इमां नदीं ग्राहभुजङ्गसङ्कुलां

महोर्मिमालां मनसापि दुस्तराम्।

प्लवे भुजेनाशुं गतार्थविक्रवो

वहामि सिद्धिं यदि दैवतं स्थितम् ॥१८॥

॥ तथा कृत्वा सविस्मयम् ॥ हन्त द्विधा किञ्च
जलम्। इतः स्थितम्। इतः प्रधावति। दत्तो
मे भगवत्या मार्गः। यावदपक्रामामि। ॥ ऋ-
वतीर्य ॥ निष्क्रान्तो ऽस्मि यमुनायाः। ऋये
हुङ्कारशब्द इव श्रूयते। व्यक्तं घोषसमी-
पे ^४वर्ते मन्दभाग्यः। ऋ। ऋत्र च समीपघो-
षे मम वयस्यो नन्दगोपः प्रतिवसति। स
खलु मया कंसाज्ञया निगलितः कशाभिह-
तश्च। यावत् प्रविशामि। ऋथवा रात्रौ व-
सुदेवः प्रविष्ट इति शङ्किता गोपालका
प्रविष्यन्ति। तस्मादिह न्यग्रोधपादपस्या-
धस्तात् प्रभातवेलां रत्नन्याः प्रतिपा-
लयामि। ओ ओ न्यग्रोधदेवताः। यद्ययं
बालो लोकहितार्थे^५ कंसवधार्थं वृष्णिकुले

प्रसूतश्चेद्¹ घोषात् कश्चिदिहागच्छतु ।
न² न । मम वयस्यो नन्दगोप एवागच्छ-
तु ।

॥ ततः प्रविशति दारिकां गृहीत्वा नन्दगोपः ॥

नन्दगोपः । ॥ सशोकम् ॥ (a) दाकिए
दाकिए । किं दारिणि सो गेहकण्ठिं³ रां क्कमि-
अ तदो नो उज्झिअ रां गच्छिणि । पम्पादि
दि महिषपद⁴ पम्पादपदिषं अहो बकिअं
अन्धआळं ।

दुद्धिणाविणहृजोस्सा कती वट्टइ निमीक्किआकाळा

पम्पाउदप्पपुत्ता सीक्कशिवणणां जहा गोवी ॥१९॥

अज्ज हि अडुक्कते अम्हाणं कुडुम्बिणीए जषो-
दाए पषूदा इअं⁵ दाळई तवण्णिणी

(a) दारिके दारिके । किमिदानीं नो गृहे⁶ न
रत्वा ततो न उज्झिता नूनं⁸ गच्छसि । सम्प्र-
ति हि महिषशतसंपातसदृशमहो¹⁰ बलवदन्यकारम् ।

दुर्दिनविनष्टज्योत्स्ना रात्रिर्वर्तते निमीलिताकारा¹¹ ।

सम्प्रावृतप्रसुप्ता नीलनिवसना यथा गोपी ॥१९॥

अथ स्यर्धरात्रे ऽस्माकं कुडुम्बिन्या यशो-
दया प्रसूतेयं¹² दारिकी तपस्विनी जा-
तमात्रैवापगतप्राणा संवृत्ता । श्रो ऽस्माकं

जादमत्ता एव ऋग्दृष्याणां पञ्चता । पुत्रे
 ऋम्भारं घोषष्प उद्दयो इन्द्रयज्ञो राम उ-
 ष्णुवो भविष्पदि । ता मा सु एदं दुक्वं गो-
 वजरोहि ऋणुद्भ्रमारां त्ति मए एकाइरा
 शिगळगु कुचकरोरा इमं दाळिळं गरिहळ
 शिगळदो म्दि । जषोदा वि तवष्पिणी रोव
 जाणादि दाळिळो वा दाळिळा वा पषूद^३
 त्ति मोहं गदा । दाळिए दाळिए ।

वसुदेवः । को तु खल्वयं रात्रौ पस्ति-
 देवयति । ऋस्मत्सब्रह्मचारी खल्वयं तपस्वी ।

नन्दगोपः । (a) किं दारिणं सो गेह-
 क्षि र्गं कर्मिण तदो सो उज्जिष्म सं

घोषस्योचित इन्द्रयज्ञो नामोत्सवो भविष्प-
 ति । तद् मा खल्वेतदुःखं गोपजनैरनुभूयमा-
 नमिति मयैकाकिना निगडं गुरुचररोनेमां
 दारिकां गृहीत्वा निर्गतो ऽस्मि । यशोदा-
 पि तपस्विनी नैव जानाति दारको वा
 दारिका वा प्रसूत इति मोहं गता ।
 दारिके दारिके ।

(a) किमिदानीं तो गृहे न रत्वा
 ततो न उज्जिष्वा नूनं गच्छसि ।

गच्छषि।

वसुदेवः। स्वरेण प्रत्यभिजानामि। मम
वयस्येन नन्दगोपेन भवितव्यम्। यावच्छ-
ब्दापयामि। वयस्य नन्दगोप। इतस्तावत्।

नन्दगोपः। ॥ सभयम् ॥ (a) ऋविहा को
दाशि मं षुदपुक्कुवेण विभ्र षक्ययोगेण सन्द-
गोव नन्दगोव त्ति मं षहावेदि। किस्सु कसव-
षो वा ऋदु पिषाओ वा। ईदिषीए पदि-
भ्रकक⁵अणीए मदकिसा दाकिसा मम हस्ये।
किस्सु हु ककिष्णं।

वसुदेवः। वयस्य नन्दगोप। कलम-
यशङ्कया। इतस्तावत्।

नन्दगोपः ॥ करीं दत्ता। सावधानम् ॥
(b) ऋम्भो षक्ययोगेण भद्रा वसुदेवो⁴त्ति जा-
णामि। जाव उवषपिष्ण। ऋहव तहि मम

(a) ऋविहा क इदानीं मां श्रुतपूर्वेष्वेव स्वर-
योगेन नन्दगोप नन्दगोप इति मां शब्दापयति।
किन्तु राक्षसो वा। उत पिशाचो वा। ईदृ-
श्यां प्रतिभयरजन्यां मृता दारिका मम हस्ते।
किन्तु खलु करिष्यामि। (b) ऋम्भो स्वरयोगेन
भर्ता वसुदेव इति जानामि। यावदुपसर्ष्यामि।

किं कथं । एदिणा कंषष् कञ्चो वञ्चरां पु-
 शिञ्च अञ्चो कषाहि ताकिञ्च शिञ्चके-
 हि वञ्चो म्दि । ता रा गमिष्णं । अह्व
 धिक्¹ खु मे शिञ्चभावं । मम गुणपहृष्णं कि-
 दं । दुःखे दुःखी²दि । पुहे पुहिणो होदि ।
 तह वि पुमळामि काञ्चपाषणोण किदं
 एकबन्धरां । जाव उवषपिष्णं । इञ्चं दा-
 क्कई । किं कळिष्णं । 'भोडु' एवं दाव कळि-
 ष्णं । ॥ उपसृत्यावलोक्य च । सविस्मयम् ॥ पभा-
 दा कञ्चणी । एषो भट्टा वसुदेवो दाक-
 ञ्चं गरिञ्च ठिदो । ॥ उपसृत्य ॥ जेदु
 भट्टा जेदु ।

अथवा तत्र मम किं कार्यम् । एतेन कं-
 सस्य राज्ञो वचनं श्रुत्वापराद्धः कशाभिस्ता-
 डयित्वा निगडैर्बद्धो ऽस्मि । तत्र गमिष्यामि ।
 अथवा धिक् खनु मे नृशंसभावम् । मम गुण-
 सहस्रं कृतम् । दुःखे दुःखीयति । सुखे सुखी भवति ।
 तथापि स्मरामि राजशासनेन कृतमेकबन्धनम् ।
 यावदुपसर्ष्यामि । इयं दारकी । किं करिष्या-
 मि । भवतु¹ एवं तावत् करिष्यामि । - प्रभाता
 रजनी । एष भर्ता वसुदेवो दारकं गृहीत्वा

वसुदेवः । वयस्य नन्दगोपः अपि
भगवतीभ्यो गोभ्यः कुशलम् ।

नन्दगोपः । (a) आम भद्रा कुषकं ।

वसुदेवः । अथ भवतः परिजन-
स्य कुशलम् ।

नन्दगोपः । (b) परिजनामिति । आ-
म भद्रा कुषकं ।

वसुदेवः । वयस्य । किमिदानीं प्र-
च्छायते ।

नन्दगोपः । (c) भद्रा । सात्थि किञ्चि ।

वसुदेवः । मम खलु प्राणैः शापितः
स्याद् यदि सत्यं न व्रूयात् ।

नन्दगोपः । (d) का गई । पुणाड भु-
द्रा । अज्ज अडु कत्ते अम्हाणं कुडुम्बिणीए
णाहि णहि । तुम्हाणं दाणीए जषोदाए प-
पूदा इअं² दाळई तवष्णिणी जादमत्ता

स्थितः । — जयतु भर्ता जयतु ।

(a) आम भर्तः कुशलम् । (b) परिजनमिति ।

आम भर्तः कुशलम् । (c) भर्तः । नास्ति किञ्चित् ।

(d) का गतिः । शृणोतु भर्ता । अद्यार्धरात्रे ऽस्माकं कुडुम्बिन्या

नहि नहि । युष्माकं दास्या यशोदया प्रसूतेयं

एव ऋग्द्रव्याणा संवृत्ता । पुत्रे ऋग्द्रव्याणां
घोषण्य उद्दो इन्द्रयज्ञो नाम उर्ध्वो
भविष्यति । ता मा खु एदं दुक्वं गोव-
जणेहि ऋग्द्रव्याणां त्ति मए एकाइणा
शिगळगुळुचळशोरा इमं दाकिञ्चं गरिह्-
ञ्च शिगदो म् । जषोदा वि तवष्णिणी
एव जाणादि दाळञ्चो दाकिञ्च वा प-
पूद त्ति मोहं गदा ।

वसुदेवः । इत्त भोः । न शक्यं लो-
कस्याधिष्ठानभूतं कृतान्तं वक्षयितुम् ।
वयस्य । काष्ठभूतं कले वरं त्यज्यताम् ।

नन्दगोपः । (a) ण षक्नुमि भट्टा । ण
षक्नुमि ।

४
दारकी तपस्विनी ज्ञातमात्रैवापगतप्राणा संवृत्ता ।
श्वो ऽस्माकं घोषस्योचित इन्द्रयज्ञो नामोत्सवो
भविष्यति । तद् मा खल्वेतद् दुःखं गोपजनैरनु-
भूयमानमिति मयैकाकिना निगर्द्धगुरुचरणेनेमां
दारिकां गृहीत्वा निर्गतो ऽस्मि । यशोदापि त-
पस्विनी नैव जानाति दारको दारिका वा प्र-
सूत इति मोहं गता ।

(a) न शक्नोमि भर्तः । न शक्नोमि ।

वसुदेवः । ईदृशो लोकधर्मः । त्यज्यताम् ।
 नन्दगोपः । (a) जं भट्टा आणवेदि । दा-
 क्किए दाक्किए । ॥ इति रोदिति ॥

वसुदेवः । वयस्य । अलमलं रुदितेन ।
 उत्तिष्ठोत्तिष्ठ ।

नन्दगोपः । ॥ तथा कृत्वोपगम्य ॥

(b) जेटु भट्टा । इमिणा दाषत्रणेण किं कत्तब्बं ।

वसुदेवः । वयस्य । ननु त्वमपि ज्ञा-
 नासि दुरात्मना कंसेन मम षट् पुत्रा नि-
 धनमुपानीता इति ।

नन्दगोपः । (c) जाणामि भट्टा । जाणामि ।

वसुदेवः । तत् सप्तमो ऽयं दीर्घायुः ।
 नास्ति मम पुत्रेषु भाग्यम् । तव भाग्या-
 ज्जीवितुं गृह्यताम् ।

नन्दगोपः । (d) भाक्कामि भट्टा । भाक्कामि । ज-
 दि कंषो क्काम्मा पुणादि¹ वसुदेवण्ण दाक्कमो रा-
 न्दगोवण्ण हत्थे णाणो सिक्खित्तो त्ति । किं

(a) यद् भर्ताज्ञापयति । दाक्किए दाक्किए । (b) जयतु भर्ता ।
 अनेन दासत्रनेन किं कर्तव्यम् । (c) जानामि भर्तः ।
 जानामि । (d) विभेमि भर्तः । विभेमि । यदि कंस्तो
 राजा शृणोति¹ वसुदेवस्य दाक्को नन्दगोपस्य

16

बहुणाः गदं एव मे शीषं।

वसुदेवः। ॥ अलगतम् ॥ हन्त विपन्नं का-
र्यम्। उक्तिज्ञाः खनु नृशंसाः। तदेवं कथया-
मि। ॥ प्रकाशम् ॥ वयस्य नन्दगोप^१।

यद्यत्र^३ भवतः किञ्चिन्मया पूर्वकृतं भवेत्।

तस्य प्रत्युपकारस्य कालस्ते समुपागतः ॥२०॥

नन्दगोपः। (५) किं किं पद्मवकाकं ति।

जदि कंसो वा होदु 'कषष्ण पिदा उग्गषेणो
वा होदु। आशेड भट्टा दाळमं।

वसुदेवः। वयस्य ' गृह्यताम्।

नन्दगोपः। (६) भट्टा। अचोक्खिदो^४ म्मि।

मदक्किआ दाक्किआ गहीदा। मुहुत्तमं पडि-
वाळेडु भट्टा। जाव जमुणाहकं^५ गच्छिअ
चोक्खं कळेमि।

हस्ते न्यासो निजिप्त इति। किं बहुना। गतमेव
मे शीर्षम्।

(५) किं किं प्रत्युपकार इति। यदि कंसो वा भ-
वतु। कंसस्य पितोग्रसेनो वा भवतु। आन-
यतु भर्ता दारकम्।

(६) भर्तः। अचुच्चितो ऽस्मि। मृता दारिका गृहीता। मुहुर्त्तकं^४
प्रतिपानयतु भर्ता। यावद् यमुनाहदं गत्वा चुच्चां

17
वसुदेवः । वयस्य' घोषवासात् प्र-
कृत्या शुचिरेव भवान् ।

नन्दगोपः । (a) तेण हि अस्हारं घो-
षष्ण उइदं पङ्कुरा चोक्खं कळेमि ।
वसुदेवः । को ऽत्र दोषः । क्रियतां
शौचम् ।

नन्दगोपः । (b) जं भट्टा आणवेदि ।
॥ तथा कुर्वन् सविस्मयम् ॥ अच्छकीअं अ-
च्छकीअं भट्टा, अच्छकीअं । पङ्कुरि मग्ग-
माणाष्ण धरणीं भिन्दिअ जुगप्पमाणा ष-
किक्कधाळा उट्टिदा ।

वसुदेवः । बालस्यैव प्रभावः । क्रि-
यतां शौचम् ।

नन्दगोपः । (c) भट्टा' तह । ॥ तथा
कृत्वोपसृत्य ॥ भट्टा' अअम्हि ।

करोमि ।

(a) तेन ह्यस्माकं घोषस्योचितां पांसुना चु-
क्षां करोमि ।

(b) यद् भर्ताज्ञापयति ।- आश्चर्यमाश्चर्यं भर्तः ।
आश्चर्यम् । पांसून् मार्गमा³णस्य धरणीं भित्त्वा युग-
प्रमाणा सलिलधारोत्थिता । (c) भर्तः' तथा ।- भर्तः'

वसुदेवः । गृह्यताम् ।

नन्दगोपः । (a) भट्टा । अतिदुर्बलौ मे
बाहू मन्दकृषद्विषं वाक्यं गरिहदुं सा
षमत्या ।

वसुदेवः । ^{वयस्य।} महाबलपराक्रमः खलु
भवान्

नन्दगोपः । (b) पुराणं भट्टा मम ब-
¹कपककमं । अन्दाकिक्रमारे वषभे षिङ्गं
गरिहक मोचैमि । पङ्कनिमग्गानि भण्ड-
षण्डकानि आघट्टकामि । ईद्विषो दारिणि
अहं दाक्यं ²गरिहदुं सा षमत्यो ष्मि ।

अयमस्मि ।

(a) भर्तः । अतिदुर्बलौ मे बाहू मन्दरसदृशं बालकं
ग्रहीतुं न समर्थौ ।

(b) शृणोतु भर्ता मम बलपराक्रमम् ।
सन्तार्य³मारे वषभे शृङ्गं गृहीत्वा
मौचयामि । पङ्कनिमग्गान् भाण्डशक-
टकान् आघट्टयामि । ईदृश इदा-
नीमहं दारकं ग्रहीतुं न समर्थौ
ऽस्मि ।

॥ ततः प्रविशन्ति पञ्चायुधानि गरुडञ्च ॥

गरुडः ।

ऋहं सुपर्णो गरुडो महाजवः
शाङ्गायुधस्यास्य रथो ध्वजश्च ।
पुरा हि देवासुरविग्रहेषु
वहामि भो विष्णुबलेन विष्णुम् ॥२१॥

चक्रः ।

चक्रो ऽस्मि कृष्णास्य कराग्रशोभी
मध्याह्नसूर्यप्रतिमोऽग्रतेजाः ।
त्रिविक्रमे चामृतमन्थने च
मया हता दानवदैत्यसङ्घाः ॥२२॥

शाङ्गः ।

शाङ्गो ऽस्मि विष्णुकरलग्नसुवृत्तमध्या
स्त्रीविग्रहात् पुरुषवीर्यबलातिदर्पा ।
तस्यार्थमाह्वसुखेषु मयारिसङ्घाः
प्रभ्रष्टनागरथवाजिनराः प्रभ्रष्टाः ॥२३॥

कौमोदकी ।

कौमोदकी नाम हरेर्गदाह-
माज्ञावशात् प्राक् सरयूं प्रमथ्य ।
मया हतानां युधि दानवानां
प्रक्रीडितं शोणितनिम्नगासु ॥२४॥

१ शङ्खः ।

शङ्खो ऽहमस्मि क्षीरोदाद् विष्णुना स्वयमुद्धृतः ।
मम शब्देन नश्यन्ति युद्धे ते देवशत्रवः ॥२५॥

नन्दकः ।

नन्दको ऽहं न मे कश्चित् सङ्ग्रामेषु पराङ्मुखः ।
गच्छामि स्मृतमात्रेण विष्णुना प्रभविष्णुना ॥
२६॥

२ चक्रः ।

चक्रशार्ङ्गगदाशङ्खनन्दका दैत्यमर्दनाः ।

वासुदेवस्य कार्यार्थं प्राप्ताः पारिषदा वयम् ॥
२७॥

तस्मादागम्यताम् । वयमपि मनुष्यलो-
कमवतीर्णस्य भगवतो विष्णोर्बालचरि-
तमनुचरितुं गोपालकवेषप्रच्छन्ना घोष-
मेवावतरिष्यामः ।

सर्वे । तथास्तु । ॥ विष्णुमुपस्थिताः ॥

वासुदेवः । वयस्य । बाल एव न-
मस्यताम् ।

नन्दगोपः । (a) भट्टा तह । काञ्च-
दाकञ्च । रामो दे रामो दे । ही । दी-
हकं होदि दूकत्तरणं । गोब अत्ता सं शि-

a) भर्तः । तथा । राजदारका । नमस्ते नमस्ते । ही ।
दीर्घं भवति दूरत्वं । सैवात्मा तन्नि -

व्वाहेमि । गोवजराण्ष वुमं गरिहडुं को ब-
ळपळकमो ।

¹चक्रः । नमो भगवते नारायणाय ।
भगवन् महाविष्णो ² ।

कार्याण्यकार्याण्यखिला मराणां
त्वया भविष्यन्ति बलानि लोके ।
तस्माज्जनस्यास्य लघुत्वयोगात्
कुरु प्रसादं यदुवंशकेतो ॥२८॥

वसुदेवः । गृह्यताम् ।

नन्दगोपः । (a) जं मट्टा आणवेदि ।

॥ गृह्णाति ॥

वसुदेवः । वयस्य । प्रभाता रजनी ।
प्रतिनिवर्ततां भवान् ।

नन्दगोपः । (b) अच्छकीञ्चं अच्छ-
कीञ्चं मट्टा । अच्छकीञ्चं । इमे बन्धरो
पडिदे ।

वसुदेवः । सर्वमेतत् कुमारस्य
प्रभावः । प्रतिनिवर्ततां भवान् ।

वाहयामि । गोपजनस्य त्वां ग्रहीतुं को बल-
पराक्रमः । (c) यद् भर्ताज्ञापयति ।

(d) आश्चर्यमाश्चर्यं भर्तः । आश्चर्यम् । इमे बन्धने पतिते ।

नदगोपः । (b) जं भट्टा आणवेदि ।
 वसुदेवः । अथवा¹ एहि तावत् ।
 नन्दगोपः । (c) भट्टा² अस्मि ।
 वसुदेवः ।

जाने नित्यं वत्सलं तां प्रकृत्या
 स्नेहो ऽप्यस्मिन्नर्थ्यते रूढभावः ।
 अस्मिन् काले दग्धभूयिष्ठशेषं
 न्यस्तं बीजं रचितं यादवानाम् ॥
 २९ ॥

कुमारस्य किं करिष्यति भवान् ।

नन्दगोपः । (c) पुणाड भट्टा । एकस्मिन्
 गेहे गच्छिन्न स्वीकं पिबदि⁴ । अस्मिन् गेहे
 गच्छिन्न दधिं भक्षयदि⁵ । अपरस्मिन् गेहे
 गच्छिन्न रावणीदं गिलदि⁶ । अस्मिन्
 गेहे गच्छिन्न पायसं भुञ्जदि⁷ । इतरस्मिन्

(a) यद् भर्ताज्ञापयति । (b) भर्तः । अयमस्मि ।

(c) शृणोतु भर्ता । एकस्मिन् गेहे गत्वा
 क्षीरं पिबति । अन्यस्मिन् गेहे गत्वा
 दधिं भक्षयति । अपरस्मिन् गेहे गत्वा
 नवनीतं गिलति । अन्यस्मिन् गेहे
 गत्वा पायसं भुङ्के । इतरस्मिन् गेहे

गेहे गच्छिन्न तक्कघटं पळोन्नदि । किं बहुणा । अम्हाणं घोषण्ण पदी होदि ।

वसुदेवः । एवमस्तु । प्रतिनिव-
र्ततां भवान् ।

नन्दगोपः । (a) जं भट्टा आणवेदि ।

॥ निष्क्रान्तः ॥

वसुदेवः । ननु निर्गतो नन्दगो-
पः । यवदहमपि मधुरामेव यास्यामि ।

॥ परिक्रम्य ॥ रुदितशब्द इव श्रूयते । किन्तु
खलु कंसमयात् प्रतिनिवृत्तो नन्दगोपः ।

॥ परिक्रम्य ॥ अये प्रत्यागतप्राणेषुं दारिका
यावदिमां गृहीत्वा देवक्या हस्ते निक्षि-
प्य दुरात्मानं कंसं वञ्चयामि । ॥ गृहीत्वा ॥

अहो गुरुत्वमस्याः । एतदपि कुमारात् कि-
ञ्चिदन्तरं महद् भूतम् । यावदपक्रामामि ।

अये इयं भगवती यमुना तथैव स्थिता ।

यावदपक्रामामि । निष्क्रान्तो ऽस्मि य-
मुनायाः । एतन्नगरद्वारम् । तथैव प्र-

गत्वा तक्कघटं प्रलोकते । किं बहुणा ।

अस्माकं घोषस्य पतिर्भवति ।

(a) यद् भर्ताज्ञापयति ।

२४

सुप्तो मधुरायां सर्वो जनः । यावत् प्र-
विशामि । ॥ प्रविश्य ॥ इदं खलु दरा-
त्मनः कंसस्य गृहं ज्येष्ठाश्रितमिव दृश्य-
ते । इदमस्मदीयं गृहं प्रियारूढमिव
दृश्यते । यावदहमप्यन्तःपुरं प्रविश्य
देवकीं समाश्वासयामि । ईश्वराः स्व-
स्ति कुर्वन्तु ।

॥ निष्क्रान्तः ॥

प्रथमो ऽङ्कः ।

अथ द्वितीयो ऽङ्कः ।

॥ ततः प्रविशन्ति चण्डालयुवतयः ॥

सर्वाः (a) आगच्छ भट्ट' आगच्छ ।
अम्हाणं कसुआणं तुए सह विवाहो होडु ।

॥ ततः प्रविशति राजा ॥

राजा । भोः । किन्तु खल्विदम् ।
यन्मेदिनी प्रचलिता पतिताग्रहर्ष्या
सन्तारनौरिव विकीर्णमहोर्मिमाला ।
दिव्यैः प्रधानगुणकर्मफलैर्निमित्तैः
किं वाग्रतो व्यसनमभ्युदयो तु तन्मे ॥१॥

सर्वाः (b) आगच्छ भट्ट' आगच्छ । अम्हा-
णं कसुआणं तुए सह विवाहो होडु ।

राजा ।

यस्मान्न रत्तिपुरुषाः प्रचरन्ति केचिद्
यस्मान्न दीपिकधराः प्रमदाञ्चरन्ति ।
तस्मादिमा मम गृहं समनुप्रविष्टा
नीलोत्पलाञ्जननिभा भयदाः श्रुपाक्यः ॥२॥

सर्वाः । (c) आगच्छ भट्ट' आगच्छ । अम्हा-
णं कसुआणं तुए सह विवाहो होडु ।

(a, b, c) आगच्छ भर्तः । आगच्छ । अस्माकं कन्य-
कानां त्वया सह विवाहो भवतु ।

राजा । ऋहो धृ^१ष्टाः खल्वेताञ्चरडा-
लयुवतयः ।^२

क्रोधेन नश्यति सदा मम शत्रुपत्नः
सूर्यः शशी हुतवहश्च वशे स्थिता मे ।
यो ऽहं यमस्य च यमो भयदो भयस्य
तं मापवादवचनैः परिधर्षयन्ति ॥३॥

सर्वाः ।^३ आगच्छ भृष्टा । आगच्छ ।

राजा । आ^३ः । अप^४ध्वंसाः । कथं सहसैव
नष्टाः । यावदिदानीमभ्यन्तरमेव प्रविशामि ।

॥ततः प्रविशति शापः ॥

शापः । हं^५ केदानीं प्रविशसि । इदं
खलु मम गृहं संवृत्तम् ।

राजा ।

को ऽयं विनिष्पतति गर्भगृहं विगाह्य^६
उल्कां प्रगृह्य सहस्राञ्जनराशिवर्णाः ।
भीमोग्रदंष्ट्रवदनो ह्यहपिङ्गलाक्षः
क्रोधो महेश्वरमुखादिव गां प्रपन्नः ॥४॥

को भवान् ।

शापः । किं न जानीषे माम् । अहं
खलु मधूकस्य ऋषेः शापो वज्रबाहुर्नाम ।

(a) आगच्छ भर्तः । आगच्छ ।

श्मशानमध्याद्दृमागतो ऽस्मि
 चण्डालवेषेण विरूपचण्डम् ।
 कपालमालातिविचित्रवेषः
 कंसस्य राज्ञो हृदयं प्रवेष्टुम् ॥५॥

कंसः । असम्भाव्यमर्थं प्रार्थयसि ।

सौवर्णकान्ततरकन्दरकूटकुञ्जं
 मेरुं न कम्पयति वायसपत्नवातः ।
 हास्यो ऽसि भोः समकरक्षुभितोर्मिमालं
 पातुं य इच्छसि कराञ्जलिना समुद्रम् ॥६॥

शापः । काले ज्ञास्यसि ।

राजा । हं कथं सहसैव नष्टः । या-
 वदहमपि शयनमुपगम्य नयनव्याक्षेपं
 करोमि । ॥ स्वपिति ॥

शापः । अये प्रसुप्तः । अलक्ष्मि ख-
 लति कालरात्रि मंहानिद्रे पिङ्गलाक्षि ।
 तदागम्यतामभ्यन्तरं प्रविशामः ।

सर्वाः । (a) एवं होदु ।

॥ प्रविश्य ॥

राजश्रीः । न खलु प्रवेष्टव्यम् ।

शापः । का भवती ।

श्रीः । किं मां न जानीषे । अहं

खल्वस्य लक्ष्मीः ।

(a) एवं भवतु ।

शापः । एवम् । राजश्रीः । अपक्राम-
तु भवती । इदं खलु मम गृहं संवृतम् ।

श्रीः । हम् ।

लङ्कोपमं मम गृहं न विचिन्त्य मूढ
कस्याश्रयाद् विशसि मामवधूय रात्रौ ।
किं भाषितेन बहुना न च शक्यमेतद्
द्रष्टुं प्रवेष्टुमिह^३ ते ऽय मयाभिजुष्टम् ॥७॥

शापः । भगवति पद्मालये । अप-
क्रामतु^४ किल कंसशरीरात् । विष्णुराज्ञापयति ।
श्रीः । कथं विष्णुराज्ञापयतीति भोः
कष्टम् ।

न चाहं चिरसंवासात् त्यक्तुं शक्नोमि पार्थिवम् ।
बलवान् गुणसङ्ग^५हो दृढं तपति मामयम् ॥८॥
भवतु । अनतिक्रमणीया विष्णोराज्ञा । त-
स्मादहमपि विष्णुसकाशमेव यास्यामि ।
॥ निष्क्रान्ता ॥

शापः । अपक्रान्ता राजश्रीः । हन्ते-
दानीमिदमस्माकमावासः संवृतः । अल-
क्ष्मि खलति कालरात्रि महानिद्रे पिङ्गला-
क्षि । अभ्यन्तरं प्रविश्य स्वजातिसदृशी क्री-
डा क्रियताम् ।

सर्वाः । अज्जप्पहुदि अवणीद-

धम्मचारित्तो होहि । (a)

शापः ।

परिष्वजामि गाढं त्वां नित्याधर्मपरायणम् ।

प्राप्नोमि मुनिशापस्त्वामचिरान्नाशमेष्यसि ॥१॥

॥ अन्तर्हितः ॥

॥ प्रविश्य ॥

प्रतिहारी । (b) जेदु भट्टा ।

राजा । ह ।

प्रतिहारी । (c) भट्टा । जसोधरा खु अहं ।

राजा । यशोधरे । किं त्वया मातङ्गी-

जनप्रवेशो न दृष्टः ।

प्रतिहारी । (d) हं मादङ्गिजणो¹ ति ।

णिच्चं भट्टिपादमूले² वत्तमाणस्स एव ज-
णस्स इह³प्यवेशो दुल्लहो । किं पुण⁴ माद-
ङ्गिजणस्स ।

(a) अयप्रभृत्यपनीतधर्मचारित्रो भव ।

(b) जयतु भर्ता ।

(c) भर्तः । यशोधरा खल्वहम् ।

(d) हं मातङ्गीजन इति । नित्यं भट्टिपादमूले व-
र्तमानस्यैव जनस्येह⁵ प्रवेशो दुर्लभः ।
किं पुनर्मातङ्गीजनस्य ।

राजा । किं स्वप्नो नु मयानुभूतः ।
यशोधरे गच्छ । बालाकिः काञ्चुकीयः प्र-
वेश्यताम् ।

प्रतिहारी । (a) जं भट्टा आणवेदि ।
॥ निष्क्रान्ता । ततः प्रविशति काञ्चुकीयः ॥

काञ्चुकीयः । जयतु महाराजः ।
राजा । आर्य बालाके । प्र^१ष्टव्यौ
सांवत्सरिकपुरोहितौ ^१ । अथ रात्रौ वातो-
द्ग्रामभूमिकम्पोल्कापाता दैवतप्रमदा^३श्च
प्रतिभासिताः किमर्थमिति ।

काञ्चुकीयः । [यदा^४चापयति महा-
राजः । ॥ निष्क्रम्य प्रविश्य ॥ जयतु)
महाराजः^५ । सांवत्सरिकपुरोहितौ विज्ञा-
पयतः ।

राजा । किमिति ।

काञ्चुकीयः । श्रूयताम् ।
भूतं नभस्तननिवासि नरेन्द्र नित्यं
कार्यान्तरेण नरलोकमिह प्रपन्नम् ।
आकाशदुन्दुभिरवैः समहीप्रकम्पै-
स्तस्यैष जन्मनि विशेषकरो विकारः ॥१०॥

(a) यद् भर्ता चापयति ।

राजा ।

कस्मिञ्जाते सशैलेन्द्रा कम्पितेयं वसुन्धरा ।
ज्ञायतां कस्य पुत्रेति¹ किं वा जन्मप्रयोजनम् ॥

११॥

इति ।

काञ्चुकीयः । यदाज्ञापयति महा-
राजः । ॥ निष्क्रम्य प्रविश्य ॥ जयतु म-
हाराजः । [भृष्टिन्या देवक्या दारिका
प्रसूता ।

राजा । अपि सत्यम् ।

काञ्चुकीयः । महाराज ।] अनृ-
तं नाभिहितपूर्वं मया । भवतो भृत्यव-
र्गपरिवृताया धात्र्या हस्ते दृष्टा सा ।

राजा । अथवा ब्राह्मणवचनमनृ-
तमपि सत्यं पश्यामि । गच्छ । वसु-
देवस्तावदाह्वयताम् ।

काञ्चुकीयः । यदाज्ञापयति महारा-
जः । ॥ निष्क्रान्तः ॥

राजा । धर्मशीलः सत्यवादी
वसुदेवः । अथ तु मम समीपे जृ-
तं न ब्रवीति । भवतु । श्रोण्या-
मस्तावत् ।

॥ ततः प्रविशति वसुदेवः ॥

वसुदेवः ।

षष्ठां सुतानां समुपेत्य नाशं
वहन्निदं शोककृशं शरीरम् ।

आहूयमानो ऽकरुणेन राज्ञा

गच्छाम्यहं मृत्य इवास्वतन्त्रः ॥१२॥

भोः । एवंविधा लोकवृत्तिः ।

स्मरतापि भयं राजा भयं नस्मरतापि वा ।

उभाभ्यामपि गन्तव्यो भयादप्यभयादपि ॥१३॥

॥उपसृत्य ॥ शौरसेनीमातः । आस्यते ।

राजा । यादवीमातः । आस्यताम् ।

वसुदेवः । बाढम् । ॥उपविश्य ॥

शौरसेनीमातः । किमर्थं वयमाहूताः ।

राजा । यादवीमातः । प्रसूतवती

किल देवकी ।

वसुदेवः । अथकिम् । प्रसूतवती ।

राजा । किं प्रसूतम् ।

वसुदेवः । ॥ आत्मगतम् ॥ मयापि

नामानृतं वक्तव्यं भविष्यति । अथवा

कुमाररक्षणार्थमनृतमपि सत्यं पश्या-

मि । किमिदानीं करिष्ये । भवतु । द-

ष्टम् । ॥ प्रकाशम् ॥ दारिका प्र-

सूता तथा ।

राजा ।

दारिका वा कुमारो वा हन्तव्यः सर्वथा मया ।
दैवं पुरुषकारेण वञ्चयिष्याम्यहं ध्रुवम् ॥१४॥

॥ प्रविश्य ॥

प्रतिहारी । (a) जेठु भट्टा । अस्माकं
भट्टिणी विष्णवेदि^१ दारिअ^२ ति बाळ^३ ति
अ करीअडु किल महाराएण अणुङ्कोसो ।

वसुदेवः । शौरसेनीमातः । क्रिय-
तां तपस्विन्या देवक्या वाक्यम् । दारिका-
सु स्त्रीणामधिकतरः स्नेहो भवति ।

राजा । किं भवान् स्मरति समयम् ।
मधुकस्य ऋषेः शापं श्रुत्वा मे समयस्तदा ।
देवक्या धारितान् गर्भान् दास्यामीति त्वया^३ कृतः ॥
१५॥

वसुदेवः ।

समय इति । एष न व्याहरामि ।

प्रतिहारी । (b) भट्टा । किं ति अस्माकं
भट्टिणीए शिवेदिदव्वं ।

राजा । यशोधरे । उच्यतां देवक्याः^४

(a) जयतु भर्ता । अस्माकं भट्टिनी विज्ञापयति^१
दारिकेति बालेति च क्रियतां किल महारा-
जेनानुक्रोशः । (b) भर्तः । किमित्यस्माकं भट्टिन्यै

न युक्तमिदानीं निर्बन्धमभिधातुम् । अन्यत्
प्रियतरं करिष्यामीति ।

प्रतिहारी । (b) जं भट्टा आणवेदि ।
राजा । यशोधरे । एवं क्रियताम् ।
प्रतिहारी । (c) सुहं प्रविसदु किन्न
भट्टा ।

वसुदेवः । विविक्षामिच्छता मया-
पि नाम परापत्यं निधनमुपनेतव्यं भवति ।
किन्तु खलु कुमारमेवानीय प्रयच्छामि ।
अथवा ।

दारिकेयं मृता पूर्वं पुनरेव समुत्थिता ।

अस्य बालस्य महात्म्यान्नैषा बधमवाप्स्यति ॥१६॥

यावदहमपि देवकीं समाश्वासयामि । ॥ निष्क्रान्तः ॥

राजा । यशोधरे । प्रवेश्यतां सा दारिका ।

प्रतिहारी । (c) जं भट्टा आणवेदि ।

॥ निष्क्रान्ता । ततः प्रविशति दारिकां श्हीत्वा
घात्री रत्तिपुरषाञ्च ॥

सर्वे । (d) सशिश्रं सशिश्रं अय्या ।

निवेदयितव्यम् ।

(a) (c) यद् भर्ताज्ञापयति ॥ सुहं प्रविशतु किन्न भर्ता ।

(d) शनैः शनैरार्या । इदं मध्यमद्वारम् ।

इदं मञ्जमदुवाळं । पविसदु अय्या ।

धात्री । ॥ प्रविश्य ॥ (a) जेदु भट्टा । इत्तं
दारिका अहेहि चिरप्पहुदि रक्खिदा ।

राजा । अहो राजदर्शनीयेयं दारिका ।
मयापि नाम स्त्रीवधः कर्तव्यो भवति ।

धात्री । (b) सशिकं सशिकं भट्टा ।

राजा । इयं कंसशिखा । यावत् सा-
हसमनुष्ठास्यामि ।

अयं हि सप्तमो गर्भ ऋषिशापबलोलितः ।

अस्मिन् नाशं गते गर्भे मम शान्तिर्भविष्यति ॥१७॥

॥ गृहीत्वा प्रहृत्य ॥ अये ।

एकांशपतितो भूमावेकांशाद् दिवमुन्नतः ।

मां निरन्तुमिहोद्भूतः करैः शस्त्रसमुज्ज्वलैः ॥१८॥

अये । इयमिदानीं¹

तीक्ष्णाग्रं शूलमालम्ब्य रौद्रवेषेण जृम्भते ।

विनाशकाले सम्प्राप्ते कालरात्रिरिवोत्थिता ॥१९॥

॥ ततः प्रविशति² कार्यायनी सप-

रिवारा ॥

प्रविशत्वार्या ।

(a) जयतु भर्ता । इयं दारिकास्माभिश्चिरात्प्रभृ-³
ति रक्षिता । (b) शनैः शनैर्भर्तः ।

कार्त्यायनी ।

शुभं निशुभं महिषं च हत्वा
 कृत्वा सुरानाहतशत्रुपत्तान् ।
 अहं प्रसूता वसुदेववंशे
 कार्त्यायनी कंसकुलक्षयाय ॥२०॥

कुरडोदरः ।

कुरडोदरो ऽहमजितो रणचण्डकर्मा
 देव्याः प्रसूतिजनितोऽग्रमहानिनादः ।
 शीघ्रं प्रयामि गगनादवनीं विशालां
 दृप्तान् जिघांसुरसुरानतिवीर्यदर्पान् ॥२१॥

शूलः ।

शूलो ऽस्मि भूतमिह भूमितले प्रपन्नो
 देव्याः प्रसादजनितोज्ज्वलचारुवेषः ।
 कंसं निहत्य समरे परिकर्षयामि
 तं पादपं जलनिधेरिव कार्तिकेयः ॥२२॥

नीलः ।

अहं हि नीलः कलहस्य कर्ता
 सङ्ग्रामशूरो नपराङ्मुखश्च
 निहन्मि कंसं युधि दुर्विनीतं
 क्रौञ्चं यथा शक्तिधरः प्रकृष्टः ॥२३॥

मनोजवः ।

मनोजवो मारुततुल्यवेगो

देव्यास्तु कार्यार्थमिहोपयातः ।

करोमि सङ्ग्रामशिरःसु दैत्यान्

वह्निर्नलानां निलयं यथैव ॥२४॥

कार्त्यायनी । कुरडोदर शङ्कुर्कर

महानील मनोजव तदागम्यताम् । भग-

वतो विष्णोर्बालचरितमनुभवितुं गोपा-

लकवेषप्रच्छन्ना घोषमेवावतरिष्यामः ।

सर्वे । यदाज्ञापयति भगवती ।

॥ निष्क्रान्ता सपरिवारा कार्त्यायनी ॥

राजा । ऋये प्रभाता रजनी ।

ऋतः प्रविश्य शान्त्यर्थं शान्तिकर्मोचितं गृह्णाम् ।

करोमि विपुलां शान्तिं मम शान्तिर्भविष्यति ॥

२५॥

॥ निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

द्वितीयो ऽङ्कः ।

अथ तृतीयो ऽङ्कः ।

॥ ततः प्रविशति वृद्धगोपालकः ॥

वृद्धगोपालकः । (a) भो मेघदिस^१
 खु^१ वषभदिस^२ खु^१ कुम्भदिस^३ खु^१ घोष-
 दिस^४ खु^१ पकाळेह^५ पकाळेह^५ गोधरां ।
 एदे^५ अषिं^६ वृन्दावरे^६ पकामं^६ पारिणि^७
 पादूरां^७ इम्भारवं^८ कर्कन्तां^८ आरन्ति^९ ।
 एषो^{१०} गोवषभजूहादो^{१०} शिकुमिन्त्र^{११} पळिध-
 ट्टिदवम्मीकमूळो^{११} भुजङ्गेहि^{१२} कुवसेहि^{१२}
 णीकुप्पळदामेहि^{१३} षिङ्गळगेहि^{१३} विन्त्र^{१३}

(a) भो मेघदत्त^१ खलु^१ वृषभदत्त^१ खलु^१ कुम्भदत्त^१
 खलु^१ घोषदत्त^१ खलु^१ प्रकालयत^१ प्रकालयत^१
 गोधनम् । एते^५ ऽस्मिन् वृन्दावने प्रका-
 मं पानीयं पीत्वा इम्भारवं कुर्वन्त^{१५} आया-
 न्ति^{१६} । एष गोवृषभयूथान्निष्क्रम्यं परि-
 घट्टितवल्मीकमूलो भुजङ्गैः कुवरो^{१३} नी-
 लोत्थलदामभिः शृङ्गलगैरिव वृषभः
 शोभते । अन्यो ऽप्येष वृषभ उच्यते-

वषभो षोभदि । अत्सो वि एषो वषभो उ-
 ष्वि^१दप्य^२षाकिदपुच्छो शिकुञ्चिद^३जानू-
 षपी^४व धवळङ्गो अगविषारोहि महिं^५
 उक्त्विवन्तो विअ षोभदि । जाव दाणि
 दामअं^७ षदावेमि । अळे दामअ 'भअ-
 वदीओ^८ पुट्टे^९ ओदाकिअ षहवच्छाओ^{१०}
 तुवं पि आअच्छ ।

॥ ततः प्रविशति दामकः ॥

दामकः । (a) अहो महन्तं तिरा-
 जाळं षामिणो गन्दगोवष्य । पुदजगण-
 दिणादो आकहिअ अहिअदकं आण-
 न्युब्भुदं वडुदि^{११} । भोदु । इह चिट्टु

- प्रसारितपुच्छो निकुञ्चितजानुः शशीव
 धवलाङ्गो ऽग्रविषाणाभ्यां महीमुत्क्षिपन्नि-
 व शोभते । यावदिदानीं दामकं शब्दा-
 पयामि^{१२} । अरे दामक 'भगवतीः सुष्ठले^{१३}
 ऽवतार्य सहवत्सास्त्वमप्यागच्छ ।

(a) अहो महत् तृणजालं स्वमि-
 नो नन्दगोपस्य । सुतजननदिनादारभ्या-
 धिकतरमानन्दाद्भुतं वर्धते । भवतु । इह
 तिष्ठतु गोधनं^{१४} यावन्मातुलमुपसर्ष्य

गोधरां जाव मादुळं उवषप्पिष्णं ।

॥ उपसृत्य ॥ मादुळ वन्दामि ।

वृद्धगोपालकः । (a) षन्ती होदु ष-
न्ती होदु अम्हाणं गोधराण ष अ ।

दामकः । (b) मादुळ । जदप्पहु-
दि शान्दगोववुत्तो³ पषूदो तदप्पहुदि⁵
अम्हाणं गोधरां वज्जिद⁴कौअं षवुत्तं । तं⁵
षव्वाणं गोवज्जराणं पीदी वडुदि⁶ ।
असं च । खादे खादे मूकाणि । सुफ-
काणि गुम्मे गुम्मे ।⁹ मइ जत्तअं एव
दुडुदि । खीळं तत्तअं गेज्जुदि ।

मि । मातुल वन्दे ।

(a) शान्तिर्भवतु शान्तिर्भवत्वस्माकं गोधनस्य च ।

(b) मातुल । यदाप्रभृति नन्दगोपपुत्रः
प्रसूतः । तदाप्रभृत्यस्माकं गोधनं व-
र्जितरोगं संवृत्तम् । तत्सर्वेषां गो-
पजनानां प्रीतिर्वर्धते । अन्यच्च ।

खाते खाते मूलानि । सुफलानि
गुल्मे गुल्मे ।¹⁰ मयि (मया !) या-
वदेव दुह्यते । नीरं तावद्
गृह्यते ।

वृद्धगोपालकः। (७) अस्मिं च इदं
 अच्छकिम्। दष^१कृतपपूदे रान्दगोव^३-
 वुते पूद^३णा राम दारणी विषषम्पूकि-
 दत्यणा रान्दगोवीए कू^४वं गरिह्र अन्न-
 दा। तदो ताए दाककं गरिह्र तष्ष मु-
 हे थ^५रां पक्विषत्तं। तदो तं विजाणिअ
 डु^६वी पाडिदारि थ^६राणि। षा वि दारांवी
 भविअ ततो एव मुदा। तदो माषमते
 रान्दगोववुते षअडो राम दारवो षअ-
 डवेषं गरिह्र अन्नदो। तं पि जाणिअ
 एकपादप्यहाकेण चुस्मीकिदो षो.वि दारवो

(७) अन्यच्चेदमाश्चर्यम्। दशरात्रप्रसूते नन्द-
 गोपपुत्रे पूतना नाम दानवी विषसम्पूरि-
 तस्तना नन्दगोप्या रूपं गृहीत्वागता। त-
 तस्तया दारकं गृहीत्वा तस्य मुसे स्तनः
 प्रक्षिप्तः। ततस्तां विज्ञाय^८ द्विधा पाटि-
 तौ स्तनौ। सापि दानवी भूत्वा तत एव
 मृता। ततो मासमात्रे नन्दगोपपुत्रे शक-
 टो नाम दानवः शकटवेषं गृहीत्वागतः।
 तमपि ज्ञात्वैकपादप्रहारेण चूर्णीकृतः सो
 ऽपि दानवो भूत्वा तत एव मृतः। ततो

42

भविन्न ततो एव मुदो । तदो माषपर्किवु-
 ते रान्दगोववुत्ते एकष्णिं गेहे गच्छिन्न रवि-
 कं पिबदि² । अस्मष्णिं गेहे गच्छिन्न दधिं
 भक्तवदि³ । एकष्णिं गेहे गच्छिन्न रावरादिं
 गिळदि । अस्मष्णिं गेहे गच्छिन्न पाश्र्ण⁴
 भुञ्जदि⁵ । अपळष्णिं गेहे गच्छिन्न तक्रघ-
 टं पळोन्नदि । तदो कुट्टाहि गोवजुवदी-
 हि रान्दगोवीए उक्तं । तदो कुट्टाए रान्द-
 गोवीए दामं गरिहन्न तष्ण मज्जे बन्धि-
 न्न पेषं उकूहळे बद्धं । तदो तं पि उ-
 कूहळं आघट्टन्नतं पेक्खिन्न जमळज्जुणो⁸
 राम दाशावे शिक्खित्तं । तदो दुवे एक्कीभूदे ।

मासपरिवृत्ते¹¹ नन्दगोपपुत्रे । एकस्मिन् गेहे ग-
 त्वा चीरं पिबति । अन्यस्मिन् गेहे गत्वा दधि भक्त-
 यति । एकस्मिन् गेहे गत्वा नवनीतं गिलति¹² ।
 अन्यस्मिन् गेहे गत्वा पायसं भुङ्के । अपरस्मिन्
 गेहे गत्वा तक्रघटं प्रलोकते । ततो रुष्टाभि-
 गोपयुवतिभिर्नन्दगोच्यै उक्तम् । ततो रुष्टया
 नन्दगोप्या दाम गृहीत्वा तस्य मध्ये बद्धा शे-
 षमुन्नूखले बद्धम् । ततस्तदप्युन्नूखलमाघट्ट-
 यत् प्रेक्ष्य यमलार्जुनयोर्नाम दानवयोर्निक्षि-

तेषां^१ अन्तर्केण गच्छन्तेण नन्दगोवबुत्तेण
 आघट्टन्तेण षमूळविडंबं चुस्मीकिदे ते वि
 दाणवे भविन्न ततो एव मुदे^२ । तदो गो-
 वजरोहि उतं^३ महाबळपळक्रमो अज्जप्पहुदि
 भट्टिदामोदको नाम होदु त्ति । तदो आहाव-
 णप्पहावणमत्ते नन्दगोवबुत्ते पळम्बो नाम
 दाणवो नन्दगोववेषं^४ गरिहन्न आन्नदो । तदो
 षड्ढक्किषणं करुठे णिक्खिवविन्न गच्छन्तं तं
 विजाणिन्न भट्टिणा षड्ढक्किषणेण तण्ण दाण-
 वण्ण शीषे मुट्टिप्पहाको किदो । तेण प्रहा-
 केण उक्खिवत्तच्चक्खु षो वि दाणवो भविन्न

प्रम् । ततो द्वावेकीभूतौ । तयोरन्तरेण गच्छता न-
 न्दगोपपुत्रेणाघट्टयता समूलविटपं चूर्णीकृतौ ता-
 वपि दानवौ भूत्वा तत एव मृतौ । ततो गोपत्र-
 नैरुत्तं^१ महाबलपराक्रमो ऽद्यप्रभृति भर्तृदामोदरो
 नाम भवत्विति । तत आधावनप्रधावनमात्रे
 नन्दगोपपुत्रे प्रलम्बो नाम दानवो नन्दगोपवेषं
 गृहीत्वागतः । ततः सङ्कर्षणं करुठे निक्षिप्य ग-
 च्छन्तं तं विज्ञाय भर्त्रा सङ्कर्षणेन तस्य दा-
 नवस्य शीर्षे मुष्टिप्रहारः कृतः । तेन प्रहारे-
 णोत्तिप्रचक्षुः सो ऽपि दानवो भूत्वा तत

ततो एव मुदो । गोवजरोहि पक्विबुदो ता-
 क्कहकारि गरिहदुं ताळवरां गदो । तहिं ता-
 क्कवरो धेणुओ राम दानवो गर्दभवेषं^२ गरिहक
 आन्नदो । तदो तं पि जारिणक भट्टिदामोद-
 केण तष्य वामपादं गरिहक उक्खिविक्ख
 पादिदाणि ताळफकारि । षो वि दानवो
 भविक ततो एव मुदो । तदो केशी^३ राम
 दानवो तुळङ्गवेषं^४ गरिहक आन्नदो । तदो
 तं पि जारिणक भट्टिदामोदकेण तष्य मुहे
 कोप्पको^५ दिसो । तदो तेण डुवी^६ पाडि-
 दो तुळङ्गो । षो वि दानवो भविक ततो

एव मृतः । गोपजनैः परिवृतस्तालफलानि अ-
 हीतुं तालवनं गतः । तत्र तालवने धेनुको
 नाम दानवो गर्दभवेषं गृहीत्वागतः । तत-
 स्तमपि ज्ञात्वा भर्तृदामोदरेण तस्य वामपा-
 दं गृहीत्वोत्क्षिप्य पातितानि तालफलानि ।
 सो ऽपि दानवो भूत्वा तत एव मृतः । ततः
 केशी नाम दानवस्तु^७ रङ्गवेषं गृहीत्वागतः ।
 ततस्तमपि ज्ञात्वा भर्तृदामोदरेण तस्य मुखे
 कूर्परौ दत्तः । ततस्तेन द्विधा पाटितस्तु-
 रङ्गः । सो ऽपि दानवो भूत्वा तत एव

एवं^१ मुदो । एदाणि^२ अस्माणि^३ कर्माणि
किदाणि भट्टिदामोदकेण ।

दामकः । (a) मादुळ । षव्वं दाव वि-
ट्टु । अज भट्टिदामोदको इमण्णिं^३ वुन्दावणे
गोवज्जणेहि षह हळ्ळीषअं^४ गाम^५ पकी-
ळिटुं आअच्छदि ।

वृद्धगोपालकः । (b) तेण हि षव्वेहि
गोवज्जणेहि षह भट्टिदामोदकण्य हळ्ळीषअं
पेअवम् ।

दामकः । (c) जं मादुलो आणवेदि ।

॥ निष्क्रान्तौ ॥

प्रवेशकः ।

मृतः । एतान्यन्यानि च^२ कर्माणि कृतानि भर्तृदामो-
दकेण ।

(a) मातुल । सर्वे तावत् तिष्ठतु । अथ भर्तृदामोदरो
ऽस्मिन् वृन्दावने गोपकन्यकाभिः सह हल्लीश-
कं नाम प्रक्रीडितुमागच्छति ।

(b) तेन हि सर्वैर्गोपजनैः सह भर्तृदामोदर-
स्य हल्लीशकं प्रेक्षामहै ।

(c) यद् मातुल आज्ञापयति ।

॥ प्रविश्य ॥

वृद्धगोपालकः ।

(a) अणुदिक्रमत्ते पुत्र्ये परामह पत्वादकेण शीषेण ।
 शिच्चं जगमादूरां गोशारां अमिदपुस्सारां ॥१॥
 अहो अस्मारां पक्कराणां षमिद्धी । आडोव-
 षज्जाओ पडहकूव वेषाओ वाहकिडुं ग-
 च्छामो ॥ अस्मानं गोवकसआओ । घोषणुन्द-
 कि वणमाके चन्दकेहे मिअक्खि । आअच्छ-
 ह आअच्छह षिग्घं ।

॥ ततः प्रविशन्ति सर्वाः ॥

सर्वाः । (५) मादुळ वन्दामो ।

वृद्धगोपालकः । (६) दाकिआ । एषो
 भट्टा दामोदको गोक्खीक^५ पण्डके^५ण भट्टिणा

(a) अनुदितमात्रे सूर्ये परामत सर्वादरेण शीषेण ।

नित्यं जगन्मातृणां गवाममृतपूर्णाणाम् ॥१॥

अहो अस्माकं पक्कराणां समृद्धिः । आटोपस-
 ज्जाः पटहरूपवेषा व्याहर्तुं गच्छामो ॥ अस्मा-
 कं गोपकन्यकाः । घोषसुन्दरि वनमाले च-
 न्दरेखे मृगात्ति । आगच्छतागच्छत शीघ्रम् ।

(५) मातल वन्दामहे ।

(६) दारिकाः । एष भर्ता दामोदरो^६ गोक्षीर-

षड्ङ्कलिषणोत्त षह गोवाळएहि अ पळिः
बुदो गुहाशिक्विस्तो^२ षिंहो विरु इदो
एव आगच्छदि ।

॥ ततः प्रविशति गोपजनपरिवृतो
दामोदरः सङ्कर्षणञ्च ॥

दामोदरः । ॥ सविस्मयम् ॥ अहो
प्रकृत्या रमणीयानां गोपकन्यकानां वेषग्रह-
णविशेषः ।

एताः प्रफुल्लकमलोत्पलवक्त्रनेत्रा
गोपाङ्गनाः कनकचम्पकपुष्पगौराः ।
नानाविरागवसना मधुरप्रलापाः
क्रीडन्ति वन्यकुसुमाकुलकेशहस्ताः ॥२॥
सङ्कर्षणः । एते गोपदारकाः समा-
गताः ।

रक्तैर्वैसुकडिगिडमैः प्रमुदिताः केचित्रदन्तः
स्थिताः
केचित् पङ्कजपत्रनेत्रवदनाः क्रीडन्ति ना-
नाविधम् ।

पारडरेण भर्त्रा सङ्कर्षणेन सह गोपालकै-
ञ्च परिवृतो^३ गुहानिच्छिप्रः सिंह इवे-
त एवागच्छति ।

घोषे जागरिता¹ गुरुप्रमुदिता इम्भारं-
शब्दाकुले
वृन्दारण्यगते समप्रमुदिता गायन्ति
केचित् स्थिताः³ ॥ ३ ॥

वृद्धगोपालकः । (a) आम भट्टा'ष-
वा षस्पद्धा "आमदा ।

दामकः । (b) जेदु भट्टा ।

सङ्कर्षणः । दामक । सर्वे गोपदार-
काः समागताः ।

दामकः । (c) आम भट्टा । षवे ष-
स्पद्धा आमदा ।

दामोदरः । घोषसुन्दरि वनमाले
चन्द्ररेखे मृगाक्षि । घोषवासस्यानुरूपो
ऽयं हल्लीशकनृत्तबन्ध उपयुज्यताम् ।

सर्वाः । (d) जं भट्टा आणवेदि ।

सङ्कर्षणः । दामक मेघनाद । वा-
द्यन्तामातोद्यानि ।

उभौ । (e) भट्टा'तह ।

(a) आम भर्तः । सर्वे सन्नद्धा आगताः ।

(b) जयतु भर्ता । (c) = (a)

(d) यद् भर्ताज्ञापयति । (e) भर्तः । तथा ।

वृद्धगोपालकः । (a) भट्टा 'तुम्हे हल्ली-
षं¹ पकीळहं² । अहं एत्थ किं कळेमि ।

दामोदरः । पेत्तको भवान् ननु ।

वृद्धगोपालकः । (b) भट्टा 'तह ।

॥ सर्वे नृत्यन्ति ॥

वृद्धगोपालकः । (c) ही ही सुट्टु
गाइदं⁴ । सुट्टु वाइदं । सुट्टु राच्चिदं । जाव
अहं वि राच्चेमि । पकिष्णन्तो सु अहं ।

॥ प्रविश्य ॥

गोपालकः । (d) हा हा भट्टा अव-
क्रमदु इमादो देशादो ।

दामोदरः । दामक ' किमसि सम्भ्रा-
न्तः ।

गोपालकः । (e) एषो अकिट्टवणभो

(a) भर्तः । यूयं हल्लीशकं प्रक्रीडथ । अहमत्र किं
करोमि । (b) भर्तः । तथा ।

(c) ही ही सुष्टु गीतम् । सुष्टु वादितम् ।
सुष्टु नर्तितम् । यावदहमपि नृत्यामि । प-
रिभ्रान्तः खल्वहम् ।

(d) हा हा भर्ता अपक्रामत्वस्माद् देशात्⁷ ।

(e) एषो ऽरिष्टवृषभो नाम दानवः

शाम दासवो पिरडीकिदशिग्घादकूवो भूमिः
दकं सुक^२पुडेहि द^३कन्तो जषष घोषो मेघक^४-
वो ति षङ्किदो जादो ।

दामोदरः । एवं प्राप्नो ऽरिष्टर्षभः ।
इमा नो गोपदारिका दारकांश्च गृहीत्वैतत्
पर्वतशिखरमारूह्य दुरात्मनो मम च युद्धवि-
शेषं पश्यत्वार्यः । ऋद्मस्य दर्पप्रशमनं क-
रोमि ।

॥ सङ्कर्षणस्तैः सह निष्क्रान्तः ॥

दामोदरः । एष एष दुरात्मारिष्टर्षभः ।

कृत्वा सुरैर्भूमितलं प्रभित्तं

शृङ्गैश्च कूलानि समाक्षिपंश्च ।

भयार्तगोपैः प्रसमीक्ष्यमाणो

नदन् समाधावति गोवृषेन्द्रः ॥४॥

॥ततः प्रविशत्यरिष्टर्षभः ॥

अरिष्टर्षभः । एष भोः

६ शृङ्गाग्रकोटिकिरणैः खमिवालिखंश्च

शत्रोर्वधार्थमुपगम्य वृषस्य रूपम् ।

पिरडीकृतनिर्घातरूपो भूमितलं सु-
रपुटैर्दलन्^७ यस्य घोषो मेघरव
इति शङ्कितो जातः ।

¹वृन्दावने सललितं प्रतिगर्जमान-²

माक्रम्य शत्रुमहमद्य सुरं चरामि ॥५॥

दुङ्कारशब्देन ममेह घोषे

स्रवन्ति गर्भा वनिताजनस्य ।

सुराग्रपातैर्लिखितार्धचन्द्रा

प्रकम्पते सद्रुमकानना भूः ॥६॥

क्व नु खलु गतो नन्दगोपपुत्रः । भो नन्द-
गोपपुत्र । कासि ।

दामोदरः । भो गोवृषाधम । इत
इतः । एष स्थितो ऽस्मि ।

अरिष्टर्षभः । ॥ दृष्ट्वा ॥ अहो ।

सारवान् खल्वयं बालो यो मां दृष्ट्वा महाबलम् ।

उग्ररूपं महानादं नैव भीतो न विस्मितः ॥७॥

दामोदरः ।

किमेतद् भो भयं नाम भवतो ऽय मया श्रुतम् ।

भीतानामभयं दातुं समुत्पन्नो महीतले ॥८॥

अरिष्टर्षभः । भोः । बालस्त्वम् । अतः

खलु भयं न जानासि ।

दामोदरः । भो गोवृषाधम । किं बा-
ल इति मां प्रधर्षयसि ।

किं दष्टः कृष्णसर्पेण बालेन न निहन्यते ।

बालेन हि पुरा क्रौञ्चः स्कन्धेन निधनं गतः ॥९॥

[अरिष्टर्षभः ।] १ भवितव्यम् ।

[दामोदरः ।]

अपीदं शृणु मूर्ख त्वं कठिनोपलसञ्चयः ।

किं न पल्लवमात्रेण शैलो वज्रेण पातितः ॥१०॥

अरिष्टर्षभः । भो नन्दगोपपुत्र । किं व्यवसितम् ।

दामोदरः । त्वां निघनमुपनेतुम् ।

अरिष्टर्षभः । समर्थो भवान् ।

दामोदरः । कः संशयः ।

अरिष्टर्षभः । तेन हि गृह्यतां स्वजातिसदृशं प्रहरणम् ।

दामोदरः । प्रहरणमिति । हं भोः ।

गिरितटकठिनांसावेव बाहू मयैतौ

प्रहरणमपरं तु त्वादृशां दुर्बलानाम् ।

अथ मम भुजदण्डैः पीड्यमानश्च शीघ्रं

यदि न पतसि भूमौ नास्मि दामोदरो

ऽहम् ॥११॥

अरिष्टर्षभः । तेन हि प्रवर्ततां

युद्धम् ।

दामोदरः । भो गोवृषाधम । यदि ते शक्तिरस्ति । मां पादेनैकेन स्थितं स्थानात् कम्पय ।

अरिष्टर्षभः । को ऽत्र संशयः ।

॥ तथा कर्तुं चेष्टयित्वा मूर्च्छितः पतति ॥

दामोदरः । भो गोवृष । समाश्रसिहि
समाश्रसिहि । अनेन वीर्येण भवान् गर्वितः ।

अरिष्टर्षभः । ॥ आश्वस्य । आत्मगतम् ॥

अहो दुष्प्रसङ्गो ऽयं बालः ।

रुद्रो वायं भवेच्छक्रो विष्णुर्वापि स्वयं भवेत् ।

अमिथ्या खलु मे तर्कः स एव पुरुषोत्तमः ॥१२॥

आः^२ ।

यत्र यत्र वयं जातास्तत्र तत्र त्रिलोकधृत् ।

दानवानां वधार्थाय संवृत्तो मधुसूदनः ॥१३॥

भवतु । विष्णुना हतस्याप्यक्षयो लोको
मे भविष्यति । तस्माद् युद्धं करिष्यामि ।

॥ प्रकाशम् ॥ भो नन्दगोपपुत्र । पुनर-
पि जातो मे दर्पः ।

दामोदरः । हम् । तिष्ठ तिष्ठे-
दानीम् ।

किं गर्जसे भुजगतो मम गोवृषेन्द्र

पातप्रवृद्ध इव वार्षिककालमेघः ।

एहि क्षिपामि धरणीतलमभ्युपेहि

वज्राह तस्तट इवाञ्जनपर्वतस्य ॥१४॥

॥ तथा कृत्वा ॥ एष एष दुरात्मारिष्टर्षभः ।

विसृतरुधिरधाराक्लिन्ननासास्यनेत्रं
 चलितककुदवालः प्रस्फुरत्पादकर्णः ।
 निपतति विगतात्मा भूतले वज्रभिन्नो
 गिरिरिव शिखराग्रैर्गोवृषो दानवेन्द्रः ॥१५॥

॥ प्रविश्य ॥

दामकः । (७) जेटु भट्टा । एषो भट्टा
 षड्ङ्कृष्णो पव्वदादो जमुणाहके काळिशो
 राम महाराजो उट्टिदो ति पुर्णिअ तं पडि-
 ग^२शो । वाळेहि वाळेहि भट्टा षड्ङ्कृष्णं ।

दामोदरः । कालियो नाम मयापि श्रूयते
 सदर्पः पन्नगपतिः । भवत्वहमस्य दर्पप्रशमनं
 करोमि ।

गोब्राह्मणादयस्तेन सुत्रूष्यन्ते किल प्रजाः ।

अद्यप्रभृति शान्तात्मा निष्प्रभः स भविष्यति ॥

१६॥

॥ निष्क्रान्तौ ॥

तृतीयौ ऽङ्कः ।

(८) जयतु भर्ता । एष भर्ता सङ्कर्षणः पर्व-
 ताद् यमुनाहूदे कालियो नाम महानाग
 उत्थित इति श्रुत्वा तं प्रतिगतः । वार-
 य वारय भर्तः सङ्कर्षणम् ।

अथ चतुर्थो ऽङ्कः ।

॥ ततः प्रविशति दामोदरः ॥

दामोदरः ।

एता मत्तचकोरशाव¹नयनाः प्रोद्धिन्नकम्र-
स्तनाः

कान्ताः प्रस्फुरिताधरोष्ठरुचयो विस्रस्त-
केशस्रजः ।

सम्भ्रान्ता गलितोत्तरीयवसनास्त्रा-
साकुलव्याहृता-

स्तस्ता मामनुयान्ति पन्नगपतिं दृष्ट्वैव
गोपाङ्गनाः ॥ १ ॥

॥ ततः प्रविशन्ति गोपकन्यकाः ॥

सर्वाः । (a) मा खु मा खु भट्टा ।
एदं जळासभं पविसिदं । एसो खु दु-
दृमहो²ककुळावासो ।

(a) माखलु मा खलु भर्तः । एतं जला-
शयं प्रवेष्टुम् । एष खलु दुष्टमहोर-
गकुलावासः ।

दामोदरः । न खलु न खलु वि-
षादः कार्यः । पश्यन्तु भवत्यः ।

निष्पत्तिव्यालयूथं भयचकितकरिन्ना-
तविप्रेक्षिताम्भो -

गम्भीरं सिग्धनीरं हृदमुदधिनिभं लो-
भयन् सम्प्रविश्य ।

गोपीभिः शङ्किताभिः प्रियहितवचनैः
पेशलैर्वार्यमाणः

कालिन्दीवासरक्तं भुजगमतिबलं का-
लियं धर्षयामि ॥३॥

सर्वाः । (a) भट्टा सङ्कर्षण वा-
केहि वाकेहि भट्टिदामोदकं ।

॥ प्रविश्य ॥

सङ्कर्षणः । अलमलं भयविषा-
दाभ्याम् । दर्शितो ऽनुरागः । पश्यन्तु भ-
वत्यः ।

विषदहनशिखाभिर्यन्मुखात् प्रोद्धताभिः
कपिशितमशिवाभिश्चक्रवालं दिशानाम् ।
सरभसमभियान्तं कृष्णमालच्य शङ्की

(a) भर्तः सङ्कर्षण वारय वारय भर्तृ-
दामोदरम् ।

नमयति शिरसान्तर्मण्डलं चण्डनागः¹ ॥३॥

सर्वाः । (a) हं भृष्टदामोदको वि ता-
दिसो एव ।

दामोदरः । सर्वप्रजाहितार्थं द्रुतत-
रं नागं मे वशं करोमि । ॥ इति हृदं
प्रविष्टः ॥

सर्वाः । (b) हा हा धूमो उद्विदो ।
दामोदरः । ऋहो हृदस्य गाम्भीर्यम् ।
इह हि²

सितेतरामुग्णदुकूलकान्तिं³
द्रुतेन्द्रनीलप्रतिमानवीचिम ।
इमामहं कालियधूमधूम्रां
सान्तर्विषाग्निं यमुनां करोमि ॥४॥

॥ निष्क्रान्तः ॥

॥ ततः प्रविशति वृद्धगोपालकः ॥

वृद्धगोपालकः । (c) हा भृष्टा एषो
कल्पन्नाहि वाक्त्रिभ्रमाणो जमुणाहळं प-

(a) हं भृष्टदामोदरो ऽपि तादृश एव ।

(b) हा हा धूम उल्लितः ।

(c) हा भर्तः । एष कन्यकाभिर्वार्यमाणो
यमुनाहृदं प्रविष्टः । मा खनु मा खनु

विद्वो । मा सु मा सु षाहृषं कळिञ्च प-
 विषिदुं । एत्य वग्धा वळाहा हत्थिणो
 पाणीञ्च पिबिञ्च तहिं तहिं एव विमळ-
 न्ति । कहं रा दिष्पदि । किं दाशिं कळे-
 मि । होदु । इमं दाव कुम्भवळाहं आकु-
 हिञ्च शिञ्जाञ्चामि । ॥ आरु ह्यावलोक्य ॥
 हा हा धूमो उट्टिदो ।

सङ्कर्षणः । पश्यन्तु भवत्यः ।

दामोदरो ऽयं परिगृह्य नागं
 विक्षोभ्य तोयं च समूलमस्य ।
 भोगे स्थितो नीलभुजङ्गमस्य
 मेघे स्थितः शक्र इवावभाति ॥ ५ ॥

वृद्धगोपालकः । (a) ही ही षाहु म-
 ट्टा ' षाहु ।

साहसं कृत्वा प्रवेष्टुम् । अत्र व्याघ्रा वरा-
 हा हस्तिनः पानीयं पीत्वा तत्र तत्रैव
 विम्रियन्त । कथं न दृश्यते । किमि-
 दानीं करोमि । भवतु । इमं तावत्
 कुम्भपलाशमारुह्य निर्ध्यायामि । — हा
 हा धूम उत्थितः ।

(a) ही ही साधु भर्तः 'साधु ।

॥ ततः प्रविशति कालियं गृहीत्वा दामो-
दरः ।

दामोदरः । एष भोः
निर्भर्त्स्य कालियमहं परिविष्णुरन्तं
मूर्धाञ्चितैकचरणञ्च लबाहुकेतुः ।
भोगे विषोल्बणफणस्य महोरगस्य
हल्लीशकं सललितं रुचिरं वहामि ॥६॥

सर्वाः । (a) अच्छकीं भट्टा' अच्छ-
कीं । काळिअस्स पच्च फणाणि अकम-
त्तो हळ्ळीसँअं पकीळदि ।

दामोदरः । यावदहमपि पुष्पाण्य-
पचिनोमि ।

कालियः । आः ।

लोकालोकमहीधरेण भुवनाभोगं यथा
मन्दरं

शैलं शर्वधनुर्गुणेन फणिना यद्वच्च
यादोनिधौ ।

स्थूलाखण्डलहस्तिहस्तकठिनो भोगेन
संवेष्टितं

(a) आश्चर्यं भर्तः । आश्चर्यम् । कालियस्य पच्च फणा-
नाक्रामन् हल्लीशकं प्रक्रीडति ।

60

त्वामेष त्रिदशाधिवासमधुना सम्प्रेष-
यामि चरात् ॥ ७ ॥

वृद्धगोपालकः । (a) हा हा भट्टा । ए-
षो भट्टिदामोदको पुष्पाणुकार्के^२हि पदे-
हि आआ^३वन्तं विअ जमुणाहकं महा-
णाअं पादेण पकिं^५घट्टअन्तो पुष्पाणि
अवइणोदि । ॥ अवतीर्य ॥ षाहु भट्टा'
षाहु । फळ्ळेहि फळ्ळेहि । अहं वि ष-
हाओ होमि । अहो भाआमि भट्टा'भा-
आमि । जाव इमं वुत्तन्तं शन्दगोव-
ष्ण शिवेदेमि । ॥ निष्क्रान्तः ॥

दामोदरः ।

विध्वस्तमीनमकराद् यमुनाह्रदान्ताद्

(a) हा हा भर्तः । एष भर्तृदामोदरः पुष्पानुकारा-
भ्यां पदाभ्यामाकारवन्तमिव यमुनाह्रदं महा-
नागं पातेन परिघट्टयन् पुष्पाण्यपचिनो-
ति । — साधु भर्तः । साधु । फालय फा-
लय । अहमपि सहायो भवामि । अहो
बिभेमि भर्तः । बिभेमि । यावदिमं वृ-
त्तान्तं नन्दगोपाय निवेदयामि ।

दर्पो च्छयेण महता दृढमु च्छसन्तम् ।
 आशीविषं कलुषमायतवृत्तभोग-
 मेष प्रसह्य सहसा भुवि विक्षिपामि ॥ ८ ॥

कालियः । एष भोः

रोषेण धूमायति यस्य देह-
 स्तेनैव दाहं पृथिवी प्रयाति ।
 ज्वालावलीभिः प्रदहामि सो ऽहं
 रत्नन्तु लोकाः समरुद्गणास्त्वाम् ॥
 ९ ॥

दामोदरः । कालिय । यदि ते श-
 त्तिरस्ति । दह्यतां ममैको भुजः ।

कालियः । हहह ।

चतुःसागरपर्यन्तां सप्तकुलपर्वताम् ।
 दहेयं पृथिवीं कृत्वा किं भुजं न द-
 हामि ते ॥ १० ॥

हं तिष्ठेदानीम् । एष त्वां भस्मीकरोमि ।
 ॥ विषामिं मुञ्चति ॥

दामोदरः । हन्त दर्शितं ते वीर्यम् ।

कालियः । प्रसीदतु प्रसीदतु भग-
 वान् नारायणः ।

दामोदरः । अनेन वीर्येण भवान्
 गर्वितः ।

कालियः । प्रसीदतु भगवान् ।

गोवर्धनोद्धरणमप्रतिमप्रभावं

बाहुं सुरेश तव मन्दरतुल्यसारम् ।

का शक्तिरस्ति मम दग्धुमिमं सुवीर्यं

यं संश्रितास्त्रिभुवनेश्वर सर्वलोकाः ॥११॥

भगवन् । अज्ञानादतिक्रान्तवान् सान्तः-

पुरः शरणागतो ऽस्मि ।

दामोदरः । कालिय । किमर्थमिदा-

नी यमुनाद्वयं प्रविष्टो ऽसि ।

कालियः । भगवतो वरवाहनाद् ग-

रुडाद् भीतो ऽहमिह प्रविष्टो ऽस्मि । त-

दिच्छामि गरुडादभयं भगवत्प्रसादात् ।

दामोदरः । भवतु भवतु ।

मम पादेन नागेन्द्र चिह्नितं तव मूर्धनि ।

सुपर्ण एव दृष्ट्वेदमभयं ते प्रदास्यति ॥१२॥

कालियः । अनुगृहीतो ऽस्मि ।

दामोदरः । प्रविशतु भवान् ।

कालियः । यदाज्ञापयति भगवान्

नारायणः ।

दामोदरः । अथवा^२ एहि तावत् ।

कालियः । भगवन्^३ अयमस्मि ।

दामोदरः । अद्यप्रभृति गोब्राह्मण-

पुरोगासु सर्वप्रजास्वप्रमादः कर्तव्यः ।

कालियः । भगवन् ' मद्विषदूषितमि-
दं जलम् । तदिदानीमेव विषं संहृत्य
यमुनाहृदान्निष्कामामि ।

दामोदरः । प्रतिनिवर्ततां भवान् ।

कालियः । यदाज्ञापयति भगवान्
नारायणः । ॥ सपरिजनो निष्क्रान्तः ॥

दामोदरः । यावदहमपि हृदाद्
गृहीतानि पुष्पाणि गोपकन्यकाभ्यः प्रय-
च्छामि ।

सर्वाः । (a) एतो भट्टा अम्हारं हि-
अआणन्दं कर्कन्तो अक्खदसकीको इदो
एव आअच्छदि । जेटु भट्टा ।

सङ्कर्षणः । दिष्ट्या गोब्राह्मणहि-
तं कृतम् ।

दामोदरः । गृह्यन्तां पुष्पाणि ।

सर्वाः । (b) भट्टा । एदाणि अम्हे-
हि अणवइदपुव्वाणि पुप्पाणि अपका-

(a) एष भर्तास्माकं हृदयानन्दं कुर्वन् अत्त-
तशरीर इत एवागच्छति । जयतु भर्ता ।

(b) भर्तः । एतान्यस्माभिरनवचितपूर्वाणि पु-

64

मिष्टाणि चन्द्रादिच्चकिर्क^१रेहि अपकि^२म-
द्दिदाणि । भात्रामो भट्ट ।

दामोदरः । पूर्वं दृष्टभया वित्र-
स्तास्तपस्विन्यः । न भेतव्यं न भेतव्यम् ।
इदानीं खलु मत्करस्पर्शनात् सौभाव^३-
मुपगतानि गृह्यन्ताम् ।

सर्वाः । (a) जं भट्ट आणवेदि ।

॥ प्रविश्य ॥

भटः । भो गोपालक । क्व गतो न-
न्दगोपपुत्रः ।

गोपालकः । (b) एषो भट्ट काकिं
णाम महाणां पकि^४पीडिअ गोवकस-
आहि पकि^५बुदो ठि^६दो ।

भटः । ॥ उपगम्य ॥ भो नन्दगो-
पपुत्र । अनुगतार्थनामधेयस्य महा-

ष्पाख्यपरामृष्टानि चन्द्रादित्यकिरसौर-
परिमर्दितानि । विभीमो भर्तः ।

(a) यद् भर्ताज्ञापयति ।

(b) एष भर्ता कालियं नाम महाना-
गं परिपीड्य गोपकन्यकाभिः परि-
वृतः स्थितः ।

65
राजस्योग्रसेनस्य पुत्रः कंसराजो भवन्त-
माज्ञापयति ।

दामोदरः । कथमाज्ञापयतीति ।

भटः । मधुरायां धनुर्महो नाम
महोत्सवो भविष्यति । तमनुभवितुं सप-
रिजनाभ्यां भवद्भ्यामागन्तव्यमिति ।

दामोदरः । आर्य । अयं ननु देव-
रहस्यकालः ।

सङ्कर्षणः । शीघ्रमिदानीं गमिष्या-
वः ।

दामोदरः । बाढम् । प्रथमः कल्पः ।
एष भोः ।

प्रभृष्टरत्नमकुटं परिकीर्णकेशं
विच्छिन्नहारपतिताङ्गदलम्बसूत्रम् ।
आकृष्य कंसमहमद्य दृढं निहन्मि
नागं मृगेन्द्र इव पूर्वकृतावलेपम् ॥१३॥

॥ निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

चतुर्थोऽङ्कः ।

अथ पञ्चमो ऽङ्कः ।

॥ ततः प्रविशति राजा ॥

राजा ।

श्रुत्वा ब्रजे विपुलविक्रमवीर्यसत्त्वं
दामोदरं सह बलेन समाचरन्तम् ।
आदिश्य कार्मुकमहं तमिहोपनीय
मल्लेन रङ्गगतमद्य तु घातयामि ॥ १ ॥

ध्रुवसेन ध्रुवसेन ।

॥ प्रविश्य ॥

भटः । जयतु महाराजः ।

राजा । ध्रुवसेन । किमागतो नन्दगो-

पपुत्रः ।

भटः । श्रोतुमर्हति महाराजः ।

प्रविशन्नेव दामोदरः ससङ्कर्षणो गोपज-
नपरिवृतो रज्जकेभ्यो वस्त्रागयाच्छिद्य श-
हीतवानिति श्रुत्वा महामात्रेणोत्पला-
पीडो नाम गन्धहस्ती सञ्चोदितस्तम-
भिघातयितुम् । ततः ।

तमापतन्तं सहसा समीक्ष्य

स^१भीतगोपालक^२वृन्दमध्ये ।

बालो बलेनाद्रिनिभं गजेन्द्रं

दन्तं समाकृष्य जघान शीघ्रम् ॥३॥

राजा । कथं जघानेति । गच्छ । भू-

यो ज्ञायतां वृत्तान्तः ।

भटः । यदाज्ञापयति महाराजः ।

॥ निष्क्रम्य प्रविश्य ॥ जयतु महाराजः ।

एष इदानीं नन्दगोपपुत्र उत्सवाधिका-

रोच्छ्रितध्वजपताकमवसक्तमाल्यदामा-

लङ्कृतमुत्थापितागुरुधूपसमाकुलं राज-

महापथं प्रविश्य राजकुलद्वारे गन्धसमु-

द्भावसक्तहस्तां मदनिकां नाम कुब्जिकां

दृष्ट्वा तस्या हस्ताद् गन्धमादाय स्वगा-

त्रमनुलिप्य तेनैव हस्तेन कुब्जस्य

देहस्यानुमार्जनेन विगतकुब्जभावां तां

कृत्वा मालाकारापरोभ्यः पुष्पाण्याहृत्या

वबध्य धनुःशालाभिमुखो गतः ।

राजा । किन्तु खलु तेन व्यवसि-

तम् । तेन हि शीघ्रं गच्छ । भूयो ज्ञाय-

तां वृत्तान्तः ।

भटः । यदाज्ञापयति महाराजः ।

॥ निष्क्रम्य प्रविश्य ॥ जयतु महाराजः ।

68

धनुःशालारक्षकेण सिंहबलेन वार्यमाण-
स्तं कर्णमूले प्रहृत्य हत्वा धनुः समादा-
य द्विस्रण्डं कृत्वा साम्प्रतमुपस्थानाम्नि-
मुखो गतः । स हि^१

आपीडयामशिविबर्हविचित्रवेषः

पीताम्बरः सत्रलतोयदराशिवर्णः ।

अभ्येति रोषपरिवृत्तविशालनेत्रो

रामेण सार्धमिह मृत्युरिवावतीर्णः ॥३॥

राजा । सावेगमिव मे हृदयम् । ग-
च्छ । यथानिर्दिष्टौ चाणूरमुष्टिकौ प्रवे-
शय । वृष्णिकुमाराणां सन्नाहमाज्ञापय ।

भटः । यदाज्ञापयति महाराजः ।

॥ निष्क्रान्तः ॥

राजा । यावदहमपि प्रासादमा-
रुह्य चाणूरमुष्टिकयोर्युद्धं पश्यामि ।
॥ आरुह्य ॥ मधुकैरिके । विघाट्यतां द्वा-
रम् ।

प्रतिहारी । (a) जं भट्ट आणवेदि ।

॥ राजा प्रविश्योपवि-
शति । ततः प्रविशतश्चाणूरमुष्टिकौ ॥

(a) यद् भर्ताज्ञापयति ।

चाणूरः । (a)

एषो हि युद्धसज्जो मत्तो हस्ती¹ व दप्य-
सम्पुत्तो ।
भञ्जेमि अज्ज बालं दामोदरं² रङ्ग-
मज्जाम्मि ॥ ४ ॥

मुष्टिकः । (b)

लोहमयमुष्टिहस्तो रामेण अ मुष्टिभो
कुट्टो ।
पादेमि अज्ज कामं गिरिवरकूटं
जहा वज्जो ॥ ५ ॥

भटः । एष महाराजः । उपसर्पेतां
भवन्तौ ।

उभौ ॥ उपेत्य ॥ (c) जेटु भट्टा ।

राजा । चाणूरमुष्टिकौ । सर्वप्रयत्ने-
न युवाभ्यामानृण्यं कर्तव्यम् ।

उभौ । (d) सुगाढु भट्टा । ४ अङ्कि-

(a) एषो ऽस्मि युद्धसज्जो मत्तो हस्तीव दर्पसम्पूर्णाः ।

भनज्ज्यद्य बालं दामोदरं रङ्गमध्ये ॥

(b) लोहमयमुष्टिहस्तो नाम्ना च मुष्टिको रुष्टः ।

पातयाम्यद्य रामं गिरिवरकूटं यथा वज्जः ॥

(c) जयतु भर्ता । (d) मृणोतु भर्ता ।

70

दुककसन्धाणाबन्धप्यहाकेहि जुद्धविसे-
सेहि सिद्धिं गच्छामो । हं पैस्खडु भट्टा ।
राजा । बाढमेवं क्रियताम् । ध्रुव-
सेन प्रवेशयेतां गोपदारकौ ।

भट्टः । यदाज्ञापयति महाराजः ।
॥ निष्क्रान्तः । ततः प्रविशतो दामोदरसङ्कर्ष-
णौ ध्रुवसेनेन सह ॥

दामोदरः । आर्य ।
मर्त्येषु जन्म विफलं मम तानि घोषे
कर्माणि चाद्य नगरे धृतये न तावत् ।
यावन्न कंसहतकं युधि पातयित्वा
जन्मान्तरासुरमहं परिकर्षयामि ॥ ६ ॥

सङ्कर्षणः ।

प्रविश्य रङ्गं कृतलोहमुष्टिं
तं मुष्टिना मुष्टिकमद्य रुष्टम् ।
इत्वा चरिष्याम्यनिलप्रचरडः
प्रलम्बमम्भोदमिवान्तरिक्षे ॥ ७ ॥

भट्टः । एष महाराजः । उपसर्पेतां
भवन्तौ ।

^२
अर्धेन्दुकरसन्धान बन्धप्रहारैर्युद्धविरोधैः सि-
द्धिं गच्छामः । हं प्रैक्षतां भर्ता ।

उभौ । आः कस्य महाराजः ।

भटः । सर्वस्य जगतो ऽस्माकं च ।

दामोदरः । अद्यप्रभृति न भविष्यति ।

भटः । जयतु महाराजः । एतौ तौ ।

राजा । ॥ विलोक्य ॥ अयं स

दामोदरः । अहो ।

श्रीमान् मदान्धगजधीरविलासगामी

श्यामः स्थिरांसभुजपीनविकृष्टवक्त्राः ।

पूर्वं श्रुतानि चरितानि न चित्रमस्य

लोकत्रयं हि परिवर्तयितुं समर्थः ॥८॥

अयं नु ललितगम्भीराकृतिः पूर्वजो ऽस्य
राम इति श्रूयते ।

अभिनवकमलामलायताक्षः

शशिनिभमूर्तिरुदारनीलवासाः ।

रजतपरिधिवृत्तदीर्घबाहु-

ञ्जलदसितोत्पलपत्रचित्रमालः ॥९॥

दामोदरः । आर्य । एतावेवावा-

भ्यां युद्धसन्नद्धाविति मन्ये ।

सङ्कर्षणः । भवितव्यम् ।

राजा । ध्रुवसेन । प्रवर्ततां युद्धम् ।

भटः । यदाज्ञापयति महाराजः ।

॥ मालां क्षिपति ॥

मल्लौ । (a) ऋद्धौ वादेर्ह वादेर्ह
सङ्घपटहाणि ।

चाणूरः । (b) एहि दामोदर । ऋज्ज
मे भुज्जुअकेहि सिद्धिं गच्छ ।

दामोदरः ।

प्राप्तो ऽस्मि तिष्ठ मम वेगमिमं स-
हस्व

मुष्टिकः । (c) ए ए काम । ऋज्ज
मे मुष्टिपिटुगत्तगळिद कुहिलपडळ-
मज्जो जीविदं उज्झसि ।

सङ्घर्षणः ।

त्वामद्य मुष्टिक यमाय निवेदयामि ।

॥ सर्वे नियुद्धं कुर्वन्ति ॥

दामोदरः । ॥ चाणूरं निहत्य ॥

भग्नास्थिरेष निहतो

(a) ऋद्धौ वादयत वादयत सङ्घपटहान् ।

(b) एहि दामोदर । ऋज्ज मे भुज्जुगलेन
सिद्धिं गच्छ ।

(c) ए ए राम । ऋज्ज मे मुष्टिपिटु-
गात्र गलित रुधिरपटल मज्जो जी-
वितमुज्झसि ।

सङ्कर्षणः ।

निहतो मयापि

दामोदरः ।

कंसासुरं च यमलोकमहं नयामि ॥१०॥

॥ प्रासादमारुह्य कंसं शिरसि निगृह्य पातयि-
त्वा ॥ एष एष दुरात्मा कंसः ।

विस्तीर्णलोहितमुखः परिवृत्तनेत्रो

भग्नांसकरठकटिजानुकरो रुजङ्घुः ।

विच्छिन्नहारपतिताङ्गदलम्बसूत्रो

वज्रप्रभग्नशिखरः पतितो यथादिः

॥११॥

॥ नेपथ्ये ॥

हा हा महाराजः ।

॥ पुनर्नेपथ्ये ॥

भो भो वृष्णिगयोधाः । अनावृष्टि शिवक-
हृदिक पृथुक सोमदत्ताक्रूरप्रमुखाः । अयं
खलु भर्तृपिरडनिष्क्रयस्य कालः । शी-
घ्रमागच्छन्तु भवन्तः ।

दामोदरः । आर्य' संवार्यतां सै-
न्यम् ।

सङ्कर्षणः । अयमयं वारयामि ।

द्रुततुरगरथेभभ्रान्तयोधोग्रनादं

विलसदमलखङ्गप्रासशक्त्यृष्टिकुन्तम् ।
 पवनबलविकीर्णं फेनजालोर्मिमालं
 जलनिधिमिर्वदोभ्यां चोभयाम्येषसै-
 न्यम् ॥ १२ ॥

॥ ततः प्रविशति वसुदेवः ॥

वसुदेवः । भो भो मधुरावासिनः ।
 अलमलं साहसेन ।

ज्येष्ठोऽयं मम तनयस्तु रौहिणेयो
 देवक्यास्तनयमिमं च किं न वित्य ।

संरम्भं त्यजत किमायुधैश्च कार्यं
 कंसार्थं स्वयमिह विष्णुराजगाम ॥ १३ ॥

सङ्कर्षणः ॥ विलोक्य ॥ अये ता-
 तः । तात ' सङ्कर्षणोऽहमभिवादये ।
 दामोदरः । तात ' दामोदरोऽह-
 मभिवादये ।

वसुदेवः । अक्षयविजयिनौ भ-
 वेतां भवन्तौ । सत्पुत्रजन्मफलमद्य प्राप्त-
 वानस्मि ।

उभौ । अनुगृहीतौ स्वः ।

वसुदेवः । कोऽत्र ।

॥ प्रविश्य ॥

भटः । जयत्वार्यपुत्रः ।

वसुदेवः । अपविध्यन्तां कलेर्वराणि ।

भटः । यदाज्ञापयत्यार्यपुत्रः ।

गोपालकाः सर्वे । (a) ही ही गोवा-
ककाराणं कञ्जं पं^३वुत्तं ।

वसुदेवः । को ऽत्र ।

भटः । जयत्यार्यपुत्रः ।

वसुदेवः । गच्छ । शीघ्रं दामो-
दरस्यादेशादनावृष्टिमाज्ञापय^४ महाराज-
मुग्रसेनमपनीय निगलान्निर्वृत्ताभिषेकं
कृत्वा प्रवेशयेति ।

भटः । यदाज्ञापयत्यार्यपुत्रः ।

॥ निष्क्रान्तः ॥

वसुदेवः । अये ।

नदन्ति सुरतूर्याणि वृष्टिः पतति कौसुमी ।

कंसान्तकस्य पूजार्थं प्रायो देवाः समाग-

ताः ॥१४॥

॥ नेपथ्ये ॥

श्रीमान्निमां कनकचित्रितहर्म्यमालां

विस्तीर्णाराजभवनापरणगोपुराट्टाम् ।

पायात् सदैव मधुरां कमलायताक्ष-

(a) ही ही गोपालकानां राज्यं संवृत्तम् ।

स्तौलोक्यजित् सुरवरस्त्रिदशेन्द्रनाथः

॥१५॥

वसुदेवः । भो भो मधुरावासिनः ।

शृण्वन्तु शृण्वन्तु भवन्तः । अस्य खलु
दैत्येन्द्रपुरार्गलोत्पाटनपटोः सर्वचर्त्रापरा-
ङ्गुरावलोकिनो वसुदेवसम्भवस्य वासु-
देवस्य प्रसादात् पुनरधिगतराज्यस्यो-
ग्रसेनस्य शासनमिदानीमवधुष्यते ।

सर्वे । प्रतिष्ठितमिदानीं वृष्णिरा-
ज्यम् ।

२ [वसुदेवः । को ऽत्र ।

॥ प्रविश्य ॥

भटः । जयत्वार्यपुत्रः ।]

वसुदेवः । प्रवेश्यतां महाराजः ।

भटः । यदाज्ञापयत्यार्यपुत्रः ।

॥ निष्क्रान्तः । ततः प्रविशत्युग्रसेनः ॥

उग्रसेनः ।

चिरोपरोधसम्प्राप्तः क्लेशो मे केशिसूदनात्^३ ।

अपनीतः स्ववीर्येण यथा विष्णोः शत-

क्रतोः^४ ॥१६॥

भगवत्प्रसादाद् व्यसनार्णवाद्युत्तारितो
ऽस्मि ।

॥ ततः प्रविशति नारदः ॥

११

नारदः ।

कंसे प्रमथिते विष्णोः पूजार्थं देवशा-
सनात् ।

सगन्धर्वाप्सरोभिश्च देवलोकादिहाग-
तः ॥१७॥

दामोदरः । अये देवर्षिर्नारदः ।
देवर्षे स्वागतम् । इदमर्घ्यं पाद्यं च ।
नारदः । सर्वं गृह्णामि । गन्धर्वा-
प्सरसो गायन्ति ।

नारायण नमस्ते ऽस्तु प्रणमन्ति च
देवताः ।

अनेनासुरनाशेन मही च परिरक्षि-
ता ॥१८॥

दामोदरः । देवर्षे परितुष्टो
ऽस्मि । किं ते भूयः प्रियमुपहरा-
मि ।

नारदः ।

प्रहृष्टो यदि मे विष्णुः सफलो मे प-
रिश्रमः ।

^२गमिष्ये विबुधावासं सह सर्वैः सु-
रोत्तमैः ॥१९॥

78

दामोदरः । गच्छतु भवान् पुन-
दर्शनाय ।

नारदः । यदाज्ञापयति भगवान्
नारायणः ।

॥ निष्क्रान्तः ॥

॥ भरतवाक्यम् ॥

इमां सागरपर्यन्तां हिमवद्विन्ध्यकुण्ड-
लाम् ।

महीमेकातपत्राङ्गां राजसिंहः प्रशा-
स्तु नः ॥२०॥

॥ निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

पञ्चमो ऽङ्कः ।

अवसितं बालचरितम् ॥

Anmerkungen.

Abkürzungen: G = Trivandrum Sanskrit Series NO. XXI. The Bâluchavita of Bhāsa, edited with notes by T. Ganapati Sāstrî. Trivandrum 1912.

Gan. = Anmerkungen Ganapatis zu seinem Text. — Pi. = R. Pischel, Grammatik des Prakrit-Systems, Straßburg 1900.

— Pr. = Wilhelm Prutz, Bhāsa's Prakrit, Frankfurt a. M. 1921. —

Su. I = V. S. Sukthankar, Studies in Bhāsa, Journal of the American Oriental Society, Volume 40, 1920; Su. II

Sukthankar, Volume 41, 1921. — Li. = Max Lindenau, Bhāsa-Praktikum 1918. —

ZDMG. = Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. — Jacobi = brieflich mitgeteilte Konjekturen Jacobi's. — K. = Kromm,

J. = Jantzen's Konjekturen. —

Und Anmerkungen! , welche Ganapati

und allen Vokativen sind die drei ersten ein
 ariga, arigho, bhoh (nicht nach tho vor
 einem Vokative) vorzusetzen, falls irgend-
 gebildet oder durch den Fallstrich gebildet;
 und erst in G folgende Nummer falls ist,
 und im Anmerkungen zu sehen, dass
 den Fallstrich setzt; was nicht gesetzt,
 ist ein besondrer Hinweis gegeben.

Die in G zusammengefassten drei-
 ersten Kinnukhalu, Kinnukhu, kwa=
 mukhalu, konukhu, kahinnu, kvanu,
 mākhalu, mākhu, nakhalu, dhiti-
 khu, takavi falls ist bekannt: Kinnu
 khalu u. s. w.

In der Chārya findet sich bei dem,
 Kim nu und infuligen Fällen manchmal
 der anusvāra; ist falls durch den Fall-
 strich gebildet, oder eine weitere
 Anmerkung zu machen (z. B. savithar-
 sanah).

Die spezifischen Anmerkungen stehen
 in G in einem kleinen Rahmen, bei mir

zweißen Stengelstücken.

Stellt das Querschnittsmaß des Kopfmannmann (z. B. vasudevaka —) sehr ist der feinsten Wein verwendet sind stellt der inoffen auf die Ebene hinweisen sind fünf Ka, Kha, ga etc. die Buchstaben a, b, c u. s. w.

Die Ligaturen der sind mit sind in G Längsform sehr geschrieben: von sind kom.

Laut der folgenden Anmerkungen bezieht die größere Ziffer die Wörterzahl, die kleinere die über dem betreffenden Wort im Text stehende Nummer. Sind auf die kleinere Ziffer folgende Text- (Punkt-) Wort stellt die Laut in G dar.

1, 1 «sivik» sviganeśāya namah ma-
hākaviśrībhāsapranītam bālāceritam.
— 2 in G stellt die Umlaute der Stengelzahl.

2, 1 die Anmerkungen «sthāpenā» stellt in G. — 2 bhok! — 3 Gam: prīyāpa=

82

*dārtho vinayānveti, vairādam
lingaracana viparināmend.*

3 1 *yaiṣā* Ṛ. — 2 *prasāntā*; *Tacoti*
smṛitā prasūtā.

4 1 *kada(a)ni*° — 2 in G *kin* *ziifan*.
— 3 (*rahasi*) — 4 *der bildung pu-*
ccaāmi antwort sinu *Ṭambkrit* =
from prati-ayāmi; under *Pr.*
Viśh 14.

5 1 *Gan: rakṣamānā rakṣanāṣi.*
lā. — 2 *Gan: tarvaga dvitīya.*
madhyo mathurāsabdah pra-
siddhah. — 3 *paśyati* Ṛ. — 4 *vi-*
dhāsyati Ṛ.

6 1 ! — 2 *akṣipitam* Ṛ. — 3 *yayā*;
Gan: Preface: "In the verse vin-
dhya etc. — the sentence "aho
dhairyam hi yoṣitah" must be
explained by supplying the elli-
psis "tasyāh" suggested by the word
"yayā". In so doing we have to lose
the elegance of the meaning of the

sentence denoted by the particle "hi" that it is a general enunciation of a case deduced from a particular one: Hence the reading should be "garbhe 'nayā dhr. tah." "ya" might have been ignorant. by inserted in the original manuscript by the scribe in the place of "na". —

4 devakī R. — 5 Gar. yitint R. bharū.

to Woyze von Tiffels dal wffen Akth. der Selt. untelā — 6 sādhu R. — 7 Rāma J. — Akth. R.

Y 1 hi R. — 2 bhavatrakam.

J 1 (sa)nni(hi)tā — 2 bhujaplavēnādu;
Jacobi: plave bhujenādu — 3 vik-
labo — 4 varlate — 5^oārthak, nyl.
Vik 2, sūtra.

G 1 ced R. — 2 na R. — 3 nabamie-
4 samp. — 5 iam ca dātū; yā
dātāi nyl. in Bhāg. P.-Mā. in PW.
Sūtra 2. dāraka. — 6 gehalaki =
myām; Jacobi fupst gehalassim vifh
ab Lokatis sūtra sūtra gehala =
geha. Nyl. Pr. 26 — 7. vantroā —

84

8 manū — 9 samyivati — 10 fo G,

Korvijira °sampāta° — 11 ākā (rā.°ta).

— 12 prasūteyam ca dārī.

10 1 Gan: „niggado hmi” ity asya sthāne
 „niggadam iti pathanūyam bhāti.
 athavā „gahnia” ity asya grāha-
 yitvetyartho vivakṣanūyam, aha-
 marthasya ca prayojyakartṛtvam
 prayojakakartṛtvam cetubhayaṃ
 vivakṣanūyam. ubhaya vivakṣā
 cātmano dārikāgrahane svāra-
 seto pravṛttim sūcayitum. —

2 naiva, uyl. Pr. 9. — 3 paśāda
 śūminīform, śūm chāyā: prasū-

teṭi. — 4, 5 f. Tit. 9 — 6 nigala;
 fir śū chāyā goy if śū. yu. sūfulip
 śūfūitūy sor. — 7 grāhayitvā —

11 1 piśāso; uyl. Pr. 17. — 2 īdisṭe.
 — 3 padibhaśa lanīe. — 4 vaśudeva.
 — 5 śabdāyati — 6 lekḥhaśo.

12 1 gūḍaḥ forfulitūy śū K in dhik uyl.
 Pr. 5341 ṬMg. chap pi. — 2 duk =

- khai - 3 dālī - 4 nodu, vyl. Pr. 33.
 — 5 Athido - 6 nigalair, f. 10, 6. —
 7 duhkhayati - 8 dārī - 9 bha-
 vatoveram.
- 13 1 syād K. — 2 f. T. 9, 5 — 3 ° binī(e).
- 14 1 ussaro — 2 f. T. 10, 2 — 3 kale-
 baram — 4 f. T. 9, 12. — 5 f. T. 10, 6.
 — 6 f. T. 10, 7 —
- 15 1 urf sunādi (dṛṇoti) Qīrōprij.
- 16 1 uktañāh — 2. urf nandagopa
 nir! — 3 yadyasmi — 4 acokkhi-
 dahmi — 5 ha (ḥam? ḥam) —
 6 aśaucito — 7 śaucam.
- 17 dhalanīm — 2 tam pāms. śau-
 cam — 3 mārgayato.
- 18 1 bala (paḷa) khamam — 2 gah-
 niim. — sandārayamāne;
 Jacobi santāryamāne, vyl. Pr.
- 19.
- 19 1 Gaṇ: cakra iti Adabhimānido-
 vābhiprāyam pumstvam. evam
 sārṅga iti. — 2 yasyā°; Gaṇ:

86 yasyārtham iti yasya visnor ar-
the ity arthah. evantu yadartham
iti samāsena bhāvyaṃ. „asyā-
rtha āhavamukheṣu” ity eva
vā pātho bhavet. evaṅca pūr-
vārdhe tatpadāpekṣāpi na. —
3 prabhagnāḥ (?) — 4 (prāk) —
5 prapūditam; Gan: „prakri-
ditam” iti vā pāthah sambhā-
vyate.

20 1 (sainkha'ham asmi) — 2 (śa?
ca) Krah; Gan: śakrasyūpra-
vesena śakāralekhanam le-
khaḥ pramādāyātam eva. —
3 G. nūr! — 4 na mo. — 5 (dihā-
ḥa hohi dūrattanaryeva at-
tānam nivṛyābheḥhi ?); Gan:
dhanūrekhāntargatasya vākya-
sya isthāne „adilāhū hohi
jarattinammiva attānam
nivṛāhehi” iti pāthah syad
iti bhāti. „adilaghur bhava! ja.

vatt, namivātmanam nirvāha-
ya iti ca samskṛtam. die Har-
nirvāny may Jātīnōf entstundem fin,
daß ein Süßgrünli-foß hoi (hatt hodi)
ull "hoi" entstundem vārtā.

21 1 (la? ca) koah — 2 Gūr! —
3 nya (khilā) mar° — 4 ba (la?
lā) ni.

22 1 G kin jirfu. — 2 G! — 3 Khū-
ram — 4 pibai K. — 5 bhakkai —
6 apara° — 7 gilai — 8 pā a-
sam — 9 bhūñjai.

23 1 hoi, uyl. Pr. 32.

25 1 Kanyānam — 2 ho (di? du).
— 3 sevyaith; Jacobi divyath.
— 4 bi a fot G Kanyānam.

26 1 sṛstāt; Jacobi dhrstāt. —
2 G uir Qürstirif — 3 ā ofu J. —
4 avadhv. — 5 ham K. —
6 Gan: atra visandhitā drasta-
vyā; uyl. Su. II — 7 °gyra (da-
stā? damstra) vad°.

27 1 1. T. 26, 5.

28 1 nam. K. — 2 Gan: navicintyēti
 nababdasamāsah. — 3 Gan: "iha"
 ity asya sthāne "api" iti syāt.
 — 4 ॥ bhavati nūbyakṣmā? —

5 Jacobi vsmāntaḥ guṇasāṅgrāma
 "Winterspruit der Pflichten."

29 1 °janatti — 2 va — 3 iha ppa.
 veso — 4 una, syl. Pr. 14 —
 5 °cha prav.

30 1 pra(ve?) s'tavyau — 2 G. Gīr.
 strif — 3 daivata (pramācca?)
 pra° — 4 Sub. singul. kṣmāsta ity
 nam. Gmāntyābhar. singul. yajñit; Gan:
 itah prak (s. f. var. G. mahārāja)
 "kathā (niskramya punah pra-
 vidya)" ity apyektā itam bhāti. —
 5 mahārāja! ofm T.

31 1 (putreti?); Gan: "putro 'bhūd"
 iti syāt. Marf. Sec. II (List of Sole-
 cisms, Irregular Sandhi 1) linght
 fier. ayiffor Sandhi var. —

2 dāt (sing. bhāva) etc. i. e. nam Gan. sing.
 pty; dr. tāt bīst: (anrdam nā-
 bhikhitapūrvam mayā | bhavato
 bhṛtyavargaparivṛtāyā dhā-
 tvī haste dr̥ṣṭā sū²); bhavato
 i. e. in dir. Konjektur Gan. u. i. e. nūfy-
 nommā.

33 1 vinṇavedi (vijñāpayati) Q̄r.
 strif; uyl. Pr. 20 — 2 dāriatti
 bāleti — 3 ya (yā² thā) — 4 G
 uuf devaktyāh Q̄r. strif.

35 1 idānīm R̄. — 2 Gan: kṛtasya
 śubhāśubhasya Karma Kārtyam,
 tad āyayati prāpayatīti Kar.
 kari lyut | tittvād nūp |
 puṇyapāpaphala dātṛty artheh |
 yogerūḍhas'cāyam gauṛyām
 Kārtyāyanūśabdah. — 3 ci.
 rat pra°.

36 1 sūmbham, nisūmbh. — 2 surā
 (nām² nā) hakt° — 3 pādapan
 vṛkṣarūpatam pratipannam

kāraṅkāsuram ity arthah.

- 37 1 Gan.: Karomi dahāmīti yāvāt.
2 uṣṣ Gan. sin Khun del Śūla.
- 38 1 Kkhu K. (chāyā: khalu K.); syl.
Su. I. I. 7. — 2 vaṣabhadia, syl.
Pr. 39 — 3 Kambhadia — 4 pa.
Kāletha — 5 edeṣ. sim — 6 Kām.
dāvane — 7 pādūnam; syl.
Pr. 41 n. Karpūramāñjarī I, 12³
(ed. Konow) ghattūna — 8, 9 ka.
ranto āantu godhanam; si.
p. Lehnst pflint nūb Pāñcarātra
II, pravēśaka i „ āantum go.
dhanam ” ringyētūnyen zū pū
— 10 (jovayāhajivādo²); Gan.
pflingt die wifgenwina Lehnst vor.
— 11 pari (śva²) ghattia — 12
Kuvannchim — 13 °uppatādū°
— 14 etasmin — 15, 16 Kurvad
āyāti godhanam — Phumthāre.
vam — 17 kuvannait.
- 39 1 usida° — 2 °ppasāria° — 3 ni-

91

Kuñjia^o — 4 ṣaṣṭva — 5 mahim
 — 6 (vya[?] ukkhiva) nto —
 7 (bhattā[?] ṣaddā) vemi — 8 bha-
 avadīnam; Gaṇ: „bhaavadīnam“
 bhagavatiṛ gā ity arthah. —
 9 suthale; Jacobi susthale[?] —
 10 ṣahavacchānam — 11 va-
 dḍhai — 12 śabdajāni — 13 su-
 stale — 14 godhanam P.

40 1 godha (sum[?] nam) P. — 2 stv.
 sllr Gīṭāgopāyī in Pancarātra I,
 provetaka — 3 nāndagovaput-
 te paśūde P.; Wyl. Pr. 26; wohl
 Nānḍagopāyī, provetakam sllr der
 selben Aushdruck in dem folgenden
 bezieht sich Allen Gīṭā. — 4 roam
 — 5 (na[?]) — 6 vadḍhai — 7
 (lu) phalāni — 8 guhne —
 9 (mai) kettiam evam dudḍha-
 di kkhīram tattaam ehni-
 dam[?]; Sie nuyvāiṣṭhīyā Pāṣṭi-
 na dudḍhadi (wyl. dubḍhai P.

5544) und gäjñhadi (vgl. LD MG. gäjñhadi in Krasn Pi. 5548) pfaffen die Weissung auszusprechen zu fassen; statt jattaam könnte jettiam mit aufzusprechenden kettiam verwendet werden, aber jattaam findet sich nur in dem pravesaka zu Pärucarätra II. Wirkliche Vib. spröng: „In dem Masse, als bei mir (zu Gajñ) gemolken wird, in dem gleichen Masse wird Milch gemolken“, d. h. „Wann ich mich so oft u. s. w.“. Vgl. Winternitz, Krasn. Krasn., LD MG. 44 (1920) S. 130: „ja muss man die Milch malen, dass man Milch geben sie.“ — 10 sar vesam — 11 (mai ?).

- 41 1 dasalatta° — 2 pūtanā —
 3 °samyūri° — 4 nūvam —
 5 Athanam — 6 (davi?) pādī-
 dā (ni?) sā vi; vgl. Pbhāg.
 P. I, 6; zu davi Pt. 12 und 31

4 ¹³ °ppahārena — 8 vijñāya pā-
titā sāpi.

42 1 °pari° — 2 pibai — 3 bhakkhai
— 4 pāsam — 5 bhujjai — 6
apara° — 7 bajham — 8 accus.
dual. mīpā. Traje Nofin? — 9 ni-
kkhitam — 10 Winternitz a. s. O., T.
130, Ann. 5: „*ḥraim* wofst rukkhe°
oder rukkhe statt ekke° zu lafen
fin.“ ekke° gibt aber einen gütten
Sinn. — 11 °vṛtto nandagopaput-
ra ekasmin; Sief. Locativus abso-
lutus (°vṛtte n. f. w.) vṛtti° ist die
luftigen Lf. naktar der Volkspfeife;
er auffilt den Gedanken: Vlt. Mundst
Tofe über einen Mund ulk war, ge-
pfaß folgendes (waf fofen oben gpfagt
wānda) n. f. w. — 12 girati.

43. 1 tedham (?), vgl. Tr. 30 — 2 mā-
do — 3 māṣ uttam (uktam) Pfir.
Pfif. — 4 palambo — 5 °vesam
— 6 °ppahāro — 7 ppahārena

94

— 8 bhavatu iti.

44 1 pari^o — 2° vesam — 3 Kesi —
4° vesam — 5 Kopyaro — 6 devī(?)
— 7 dānavah.

45 1 eva — 2 (a)-(ca) — 3 kundā^o —
4 3/4 muf nāma ston naccabandham
nūbyfallen? — 5 hallīśakam; pīma
in Konkritform in G; if fub fūr s in bipin
Soll stat s' g'ffriben — 6 pasyāmat.

46 1 savvāda(ne?) lena — 2° pu-
nnāna — 3° rūvavesāo —
4 gacchāmo | ; in T. if muf gova-
kannāo (gopakanyakāh) muzi.
brinyan, syl. Pr. 26 — 5 gokkhi-
rapandarena — 6 dāmodarah.

47 1 pari^o — 2 Gan: „nikkharo” iti
syāt | niskrānta iti ca cchāyū. —
3 parivrtah.

48 1 jāgari(mā? tā) — 2 humbhā(rā?)
sabd^o — 3 Li. T. 43 sthīrāh dīp.
fester? — 4 sannaddhāādā.

49 1 hallīśam — 2 pakilanti —

3 ka-rumi — 4 idam, pfr. nāpfallant,
vgl. P. 15 — 5 parissanto — 6
des-ādo — 7. desād.

50 1 ° ruro — 2 Khura° — 3 (da)-
Larst R. — 4 megharavatti —
5 Gan: artho dāraKānām go-
pas-ambandhak — 6 s'rigeryā-
pār-āh — 7 dalan R.

51 1 rmda° — 2 Gan: cānaś-

52 1 Gan: itah prāk "avistarsa =
bha-ty - " iti pāthanīyam bhāti,
retāram ca " dāmodarah - " iti.

53 1 Gan: "dusprasaha" iti syāt —
2 ā — 3 (sauvartha? samvrtta)
— Gan: Kathāñcit Karmavad-
Chāro boddhavyah, ātidesika-
Kāryānityatvena yagabhāvaś ca.
Kuf. Su. II, List of Solec. 4 staff für sub
Eh-w. Sub Matrīnub nengon. — 5 (kāt)-
pāzami.

54 1 s-w(ni)a — 2 wof. padigado pē
nabaffon, vgl. P. 13 Kā gāi, namb

96

nter nima yalāṅgīya, nityapfliffen

Mundling sft. Wyl. Pr. 15. — 3 Gan:

"yūṣa himsāyām jūṣa ca".

55 1 °sāba° — 2 °mahoraa°.

56 1 saṅkālīṣaṇa.

57 1 Gan: sa iti śeṣaḥ — 2 hiḥ.
— 3 °kāntidrutendra°

58 1 varāhā — 2 vimaranti — 3 di-
sadi — 4 karomi — 5 Karbaffen
Shodu! Wyl. Pr. 33 — 6 Kumbha-
vaḷāam — 7 nidhyāyāmi.

59 1 āh Ḥ. — 2 halliṣam.

60 1 eso — 2 °kārehi — 3 āārav.
— 4 avacinoti — 5 pari°.

61 1 Gan: "lohitādīdājibhyah Kyaṣ"
(3. 1. 13.) iti dhūmasabdāt sūtra.
mate Kyaṣ bodhjo lohitādīkāt.

62 1 Krāntavān Ḥ. — 2 G Kaim 3. —
3 G!

63 1 Karanto — 2 °sarīro — 3 san-
ghehi — 4 (a)paḷā° — 5 ctāni
saighair G. f. w.

64 1 ekiranekhi — 2 apari° — 3 said.
bhā (va? gya) mupa° — 4 pari°
— 5 pari° — 6 Athio-

66 1 G! — 2 G Gümppif —

67 1 sa(me)ta° — 2 °bonda° —
3 (deha)syā°.

68 1 hi B. — 2 madhuritke.

69 1 hatthiva — 2 die Kälbe dā
ist für den Feijā-Matruin aut-
sprung als Kürz. nūfyōfaffen. Die
Kum. unter dem Wort Sat Akhantel
(dāmōclara) im Pratik zur Kürze
werden, vgl. Pi. 581 shavēi =
sthāpāyati — 3 (lam)ga° —
4 (addhida?) Karanasandhāban-
dhappahārehi; Pr. 22 frst addhi-
da als Part. Perf. Pass. lat Causat.
non rdk.

70 1 Gan: dhrtaye santosāya —
2 (addhida?) Karanasandhābandha-
prahārair — 3 pasyatu.

71 1 Gan: citramiti sāmānye na=

98

puṃsakam ekavacanam ca 1 sar-
vesām caritānām āścaryakā-
raikavastutravivakṣayā vā
citramity ekavacanem 1 arya-
yam vā.

42 1 °galia° — jīvam — 3 0ter
saikha-patahan? — 4 °mañjā.

44 1 °ivam — 2 (samrambham).
^{5 vādelha).}

45 1 kalebarāni — 2 rajjam —
3 samvuttam — 4 Guṃf ājnā-
paya. ^{Q̄is̄thif.}

46 1 °kṣatraparā°; Jacobi aparā°.
— Sub ^{lingkhammote} von Gan
vermietet. — 3 Gan: Kartur
ketutravivakṣātra boddhavyā
evam visnor ity atrāpi —
4° Kva (du? do)h.

47 1 ^{Q̄is̄thif} ^{Samvuttam}? — 2 Gan:
atra karmavadbhāvo boddhavyak;
my Su. II, list of Solec. Use of Atm.
for Param. 3 Sub ^{Metrum} ^{von gan.}

Aufzüge, Nimmis
aus Metron der Hooffen.

aganitaparikhedā	akt I, Nr. 10 - Mālinī
anudiamatte	III, 1 - Āryā
atah pravīśya	II, 25 - Śloka
anantavīryah	I, 7 - Upajāti
apūdam bṛnu	III, 10 - Śloka
apvakāśā iva	I, 16 - Śloka
abhinavakamala-	V, 9 - Bṛspitagrā
ayam hi saptaṃ	II, 17 - Śloka
aham gaganasañcārī	I, 3 - Śloka
aham suparno	I, 21 - Upajāti
aham hi nīlah	II, 23 - Upajāti
apūdadāma-	V, 3 - Vasantatilaka
imāṃ nadīm	I, 18 - Vambastha
ekāms'apatito	II, 18 - Śloka
etāh praphulta-	III, 2 - Vasantat.
etā mattacakora-	IV, 1 - Śārdūlavikr.
eso mhi juddhasajjo	V, 4 - Āryā
kumse pramathite	V, 17 - Śloka

kasmin jāte	II, 11 — Śloka
kāryānyakāryāni-	I, 28 — Upajāti
kim garjase	III, 14 — Vasantat.
kim dastah	III, 9 — Śloka
kim dris̄ṭavyah	I, 11 — Śloka
kim etad bho	III, 8 — Śloka
kundodaro ³ ham	II, 21 — Vasant.
kr̄tvā khurair	III, 4 — Upajāti
ko ² yam vinis̄patati	II, 4 — Vasant.
kr̄odhena nāyati	II, 3 — Vasant.
kaumodakī nāma	I, 24 — Upajāti
ks̄īnesu devāsura-	I, 4 — Upajāti
giritatakatina-	III, 11 — Mālinī
gobrāhmanādayas	III, 16 — Śloka
govardhanodddharanam	IV, 11 — Vasant.
ca kras̄ārṅga-	I, 27 — Śloka
cakro ² smi kṛṣṇasya	I, 22 — Upajāti
catuḥsāgaraparyantam	IV, 10 — Śloka
ciroparodhasamprāptah	V, 16 — Śloka
jāne nityam	I, 29 — Śālinī
jyestho ² yam mama	V, 13 — Brahas̄inī
tamasā samvṛte	I, 17 — Śloka

tam āpatantam	V, 2 - Upajāti
teko'nāgram śūlam	II, 19 - Śloka
dāmodaro 'yam	II, 5 - Upajāti
dārikā vā kumāro	II, 14 - Śloka
dārikeyam mṛtā	II, 16 - Śloka
duddinavinatta-	I, 19 - Āryā
drutatuvagarathebha-	V, 12 - Mālinī
na cāham cira-	II, 8 - Śloka
nadanti suratūryāni	V, 14 - Śloka
nandako 'ham	I, 26 - Śloka
nārāyaṇa namaḥ te	V, 18 - Śloka
nārāyaṇāya	I, 8 - Vasant.
nirbhartsya kālīyam	II, 6 - Vasant.
niṣpakṣivṛyālayūtham	IV, 2 - Svagdhara
patatyasau puṣpamayī	I, 2 - Upajāti
pariṣvajāmi gādham	II, 9 - Śloka
prathamāsutavināśa-	I, 14 - Puṣpitāgrā
prabhrastaratnamakūṭam	II, 13 - Vasant.
praviśya raṅgam	V, 7 - Upajāti
prahr̥ṣto yadi me viṣṇuḥ	V, 19 - Śloka
prāpto 'smi tiṣṭha	V, 10 - Vasant.
bhaktiḥ parā mama	I, 5 - Vasant.

102	śhatam nabhastala-	II, 10 - Vasant.
	bhramati nabhasi	I, 9 - Mālinī
	madhūkasya rśch	II, 15 - Śloka
	manojarō māruta-	II, 24 - Upajāti
	mama pādēna nāgendra	IV, 12 - Śloka
	martyeṣu janma	V, 6 - Vasant.
	yatra yatra vāyam	III, 13 - Śloka
	yadyatra bhavatai	I, 20 - Śloka
	yan medinī pracalitā	II, 1 - Vasant.
	yasmān na rakṣipuruṣāḥ	II, 2 - Vasant.
	raktair vesuka-	III, 3 - Śārdūlavik.
	rudro vāyam	III, 12 - Śloka
	roṣeṇa dhūmayati	IV, 9 - Upajāti
	lanikopamam mama	II, 7 - Vasant.
	limpatōva tamo	I, 15 - Śloka
	lokānām abhaya-	I, 6 - Praharṣinī
	lokāloka mahā-	IV, 7 - Śārdūlav.
	vidhroṣta minu-	IV, 8 - Vasant.
	vindhyamandarasāro	I, 12 - Śloka
	viśadahana-	IV, 3 - Mālinī
	visrtarudhira	III, 15 - Mālinī
	vistṛṇalohita	V, 11 - Vasant.

śaṅkhakṣīravapuh	I, 1 — Śārdūlav.
śaṅkho 'ham asmi	I, 25 — Śloka
śāringo 'smi viṣṇu-	I, 23 — Vāsant.
śumbham niśumbham	II, 20 — Upajāti
śūlo 'smi bhūtam	II, 22 — Vāsant.
śrīgāgrakōṭi-	III, 5 — Vāsant.
śmasānamathyād	II, 5 — Upajāti
śrīmān madāndha-	V, 8 — Vāsant.
śrīmān imān	V, 15 — Vāsant.
śrutvā vraje	V, 1 — Vāsant.
ṣaṅṅām sutānām	II, 12 — Upajāti
śāravān khalv ayam	III, 7 — Śloka
śitetarābhugna-	IV, 4 — Upajāti
śauvarṇakānta-	II, 6 — Vāsant.
śmaratāpi bhayam	II, 13 — Śloka
śrunkārasaldena	III, 6 — Upajāti
śrdayeneha	I, 13 — Śloka
śohanayamuttki —	V, 5 — Upajāti

Kunststoffe.

- 10 J. 3. mā kku māf in G für nicht zusammengefasst.
in ind. Text 10, p. 3.
- 11 J. 4. am oberen: kinnu, in G kin nu
- 15 Mitte: nidhanam upāmitā, sonst nū
 + upa in dieser Zusammenfassung, vgl.
 V. 34, J. 8 u. V. 52, J. 7.
- 20 Chāyā G: kū, (di....?) gopaja° -
- 37 J. 10: in G māf rajanū kinnu J.
- 40 J. 5. am unten: G vardhrate K.
- 40 J. 4. u. unten: G phalāni.
- 42 J. 2: G māndag° (mit n!).
- 46 J. 5. u. unten: G gacchāmah | asmā.
 kam und J. 1. u. unten: G dāmodarab.
- 51 Mitte: G sthito-ami, da G stob mit avo-
 graha vopafem Wort mit dem vor-
 gefundenen zusammengefasst.
- 58, J. 3. u. unten: Querschnitt in der Chāyā
 unten der Platz der spezifizieren da-
 muthängen an, vgl. V. 4, J. 3. u. unten.
- 84 Ann. 22, 2 überflüssig, vgl. V. 80, J. 4.
- 91 zu 40, 3: von Lokutio für unzufassen,

sein den N. 42, 44 (Lyon 1) ist nicht
 vollst. , der so in einem P. abgelesen.
 Am (mit j. ad. p. r. h. e. d. i. n. i. n. g. e. l. i. t. a.
 Am) N. 42, 44 (Lyon 1) ist nicht